

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ,

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΩΣ καὶ ΕΡΕΥΝΗΣ ΖΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΕΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 1ον καὶ 2ον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Διαφορισμοὶ Κοινοβουλευτικῆς πλειονοψηφίας.
Στροφή τῶν διαθέσεων τῶν μαζῶν. Συγχρωτισμός
Κ. Κ. καὶ Μικροαστικῆς τάξεως. Νέα τακτικὴ τοῦ
Κ. Κ. Κίνδυνοι. Ἀποτροπὴ. Συντονισμένη προ-
βολὴ νέων πολιτικῶν στοιχείων
- Ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. (Δηλώσεις πρὸς τὸν τύπον
μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ο. Η. Ε.)
- Ὁ Διπλωματικὸς πόλεμος συνεχίζεται
- Κοινοβουλευτικά. Ἀγροικοὶ θεσμοί. Ἀνωτερότης
καὶ ἐκτραχηλισμός. Ἀσυδοσία
- Ὁ νόμος περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῆς Κυβερνήσεως.
Κυβέρνησις καὶ Διοικήσις
- Ὁ ἐξοπλισμὸς τῆς Ἑλβετίας
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τὰ Νομοθετικὰ Διατάγματα
ὑπὸ Χριστ. Σγουρίτσα Καθηγητοῦ τοῦ Συντακτοῦ
Δικαίου

ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΙΤΙΑ τῆς ΔΙΠΛΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑ
τῆς ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

Σελίς

1 - 4

7

5

8

13

16

16

1 - 16

ΕΤΟΣ Β'. 1 καὶ 15 ΔΕΜΕΜΒΡΙΟΥ 1954

ΦΥΛΛΑ 1 καὶ 2

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΝ. Ν. ΠΙΠΙΝΕΛΗ

Ἐπιμελεία ΠΑΝΟΥ Ε. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

π. Βουλευτὸς

ΓΡΑΦΕΙΑ

Ξενοφώντος 15, Α (Τηλ. 23.191)

ΑΘΗΝΑΙ

375

20-

3.974

1588

225

37.47

397

148

55

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΜΜΗΤΕΙΑ
ΒΒΛΗΤΟΚΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ
ΗΜΕΡΟΝ
ΑΡΙΘ.

4-6-52
45568

OFFICINE GALILEO

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ :

FIRENZE, SPEZIA, BATTAGLIA, MILANO, MARGHERA, TARANTO

ΠΡΟΪΟΝΤΑ :

ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ :

- Όργανα έλέγχου και μετρήσεως, εργαστηριακά και βιομηχανικά.
- Ηλεκτρικοί γνώμονες.
- Όργανα ύψηλης τάσεως μέχρι 260.000 Βόλτ.
- Πίνακες έλέγχου και χειρισμών.
- Έγκαταστάσεις μετρήσεως μονώσεως μέχρι 1.000.000 Βόλτ.
- Τηλέγραφοι Μηχανών, όργανα πλεύσεως, ηλεκτρικός έξο-πλισμός πλοίων.
- Ηλεκτροδιαγνωστικά καταγραφικά μηχανήματα.
- Ραδιοπομποί.
- Σταθμοί ηλεκτροακουστικού έλέγχου φραγμάτων.

ΟΠΤΙΚΗ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ :

- Φακοί πάσης φύσεως, διόπτραι κλπ.
- Φωτογραφικά μηχαναί.
- Φωτογραφικά μηχανήματα μεγάλης ακριβείας.
- Μικροσκόπια, ζυγοί αναλύσεων και πάσης φύσεως όπτι-κά όργανα εργαστηρίων.
- Προβολείς διά πλατείας, εργοστάσια κλπ.

ΜΗΧΑΝΙΚΗ :

- Μηχανικά κατασκευαί ακριβείας.
- Ηλεκτρομηχανικά κατασκευαί.
- Μηχανήματα κλωστοϋφαντουργίας πάσης φύσεως.
- Κοπτικά και ραπτικά μηχαναί.
- Μηχανήματα έλέγχου άντοχής υλικών.
- Διαχωριστήρες έλαίου.

ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ και ΟΡΓΑΝΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΛΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ κ. λ. π.

Αντιπρόσωποι έν Ελλάδι
«ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ»

Ανώνυμος Έλληνική Έταιρία Ηλεκτρισμού
όδός Τσώρτσιλ 7 - Αθήναι - Τηλέφ. 25.391

“ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ,”

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΩΣ και ΕΡΕΥΝΗΣ ΖΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΤΟΣ Β'
Ξενοφώντος ΠΑΝΑΓ. Ν. ΠΙΠΙΝΕΛΗ Φύλλον 1-2
Αριθ. 15 α Έκδοσις Δεκαπενθήμερος (Σελ. 1-16)
ΑΘΗΝΑΙ Έπιμελείς ΠΑΝΟΥ Ε. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ 1 και 15 Δ)βρίου
Τηλ. 23191 π. Βουλευτοῦ 1954

15η Δεκεμβρίου 1954

Ἡ διὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς 21ης καὶ 28ης Νοεμβρίου ἐκδηλωθεῖσα **στροφή εἰς τὰς διαθέσεις τοῦ Λαοῦ** ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειονοψηφίας **διαγραφομένους διαφορισμούς**, ἐδημιούργησεν μίαν κατάστασιν τῆς ὁποίας τὴν σοβαρότητα τίποτε δὲν κατορθώνει νὰ συσκοτίσῃ. Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Πολιτικῶν Φύλλων», ἡ τροπὴ αὐτὴ τῶν πραγμάτων, δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ δημιουργήσῃ οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἐκπληξιν. Ἀλλὰ καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος παρακολουθῶν τὴν κατάστασιν μετὰ ψυχραιμίας καὶ σοβαρότητος, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ καταληφθῇ ἀπὸ ἀληθινὴν ἀγωνίαν διαπιστώνων ὅτι εἰς πλείστους δήμους καὶ κοινότητας τῆς ὑπαίθρου ἡ αὐτοδιοίκησις περιήλθεν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἀριστεριζόντων στοιχείων καὶ ὅτι εἰς τὰς περισσοτέρας μεγάλας πόλεις τῆς χώρας δεκάδες χιλιάδων ψῆφοι ἐθνικοφρόνων ἐκλογέων ἔρριψαν τὸν ὄγκον τῶν ὑπὲρ τῶν ὑποψηφίων τῶν ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῆς Ε.Δ.Α., ἀδι-αφοροῦντες διὰ τὴν ἀθέλητον αὐτὴν συνεργασίαν ἀφ' οὗ «**αἱ ψῆφοι δὲν ἔχουν χρῶμα**».

Ἀνώτατος διοικητὴς τῆς ἀσφαλείας ὠρισμένης καίρας σημασίας περιοχῆς τῆς Β. Ἑλλάδος, διεβίβασεν εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλους πολιτι-κοὺς παράγοντας τῆς χώρας τὸ ἐξῆς ἀγωνιώδες μήνυμα : «**Εἰς τὴν περιφέρειάν μου τὰ 60-70 % τῆς ὑπαίθρου πε-ριήλθον ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἀριστερῶν. Κάμετε ὅ,τι ἡμπορεῖτε διότι ἡ κατάστασις ἐγίνεν ἐ-πικίνδυνος**».

Μόνον **ἀπύθμενος μωρία** εἶναι δυνατόν νὰ παρατρέξῃ τοιοῦτου εἴδους γεγονότα. Καὶ τῆς μωρίας συνήθης συνοδὸς εἶναι ἡ ἠθελμέ-νη αὐταπάτη καὶ ἡ ἀναζητήσις κενῶν φράσεων πρὸς αὐτοπαρηγορίαν, ὅπως ἐκέλην τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν ἀπὸ πολιτικὸν ἀρχηγόν, ὅτι δηλα-δὴ «**ἀποτελεῖ ἐθνικὸν ἐγκλημα νὰ ἐμφανίζωνται δλαὶ αἱ ψῆφοι τὰς ὁποίας ἔλαβον οἱ ὑπὸ τῆς Ε.Δ.Α. ὑποστηριζόμενοι ὑποψήφιοι ὡς κομ-μουνιστικά!**»

Κομμουνιστὰὶ δὲν εἶναι μόνον ὅσοι ἔχουν ἐνστερνισθῇ τὴν μαρ

ξιστικήν φιλοσοφίαν. Είναι ὅλοι ὅσοι συνειδητῶς ἢ μὴ βοηθοῦν τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν τακτικήν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Καὶ ποῖοι εἶναι οἱ σκοποὶ καὶ ἡ τακτικὴ τοῦ Κ. Κ., γνωρίζει καλὺτερον παντὸς ἄλλου αὐτὸ τοῦτο τὸ Κ. Κ. Δὲν τοὺς διερμηνεύουν οἱ πάσης προελεύσεως σχολιασταὶ του, οὔτε κἂν τὸ τί τὸ Κ. Κ. ἐπισήμως ἀνακοινοῖ πρὸς συγκάλυψιν τῶν σκοπῶν του. Τοὺς ἀπεκάλυψεν *ἡ ἄνευ ὄρων* ὑποστήριξις κοινῆς ἐγκρίσεως ὑποψηφίων διατεθειμένων νὰ θέσουν πολιτικὸν ζήτημα κατὰ τὰς ἐκλογάς. Τοὺς ἀπεκάλυψεν ἡ τελευταία ἀπόφασις τῆς διοικήσεως τοῦ Κ. Κ. ὅπως παραμερίσῃ ὅλας τὰς ἄλλας ἐπιδιώξεις του, τὰ «*προγράμματα*» καὶ τὰς «*ιδεολογίας*», πρὸ τῆς ἀνάγκης συγκροτήσεως ἐνιαίου λαϊκοῦ μετώπου. Τὰς ἀπεκάλυψε τὸ τηλῆμα συγχαρητηρίων τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διοικήσεως τοῦ Κ. Κ. Ε. πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἐκπροσώπους του—*τηλῆμα τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος*—καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου συνέχαιρον αὐτοὺς διὰ τὴν νίκην, καὶ προδιέγραφον τὴν πάσῃ θυσίᾳ συγκρότησιν ἐνιαίου λαϊκοῦ μετώπου συμπεριλαμβανομένου ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἀκραιφνῶν ἐθνικῶν προσωπικοτήτων. Τὰς ἀπεκάλυψεν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ ἐπίσημος ὁμολογία ἡ περιεχομένη εἰς τὰ κλασσικὰ κείμενα τῆς κομμουνιστικῆς στρατηγικῆς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀγνοοῦν ὅσοι θέλουν νὰ ἀποφαίνωνται περὶ τοιαύτης σημασίας ὑποθέσεως.

Εἰς τὴν ἐπίσημον «*Ἱστορίαν τοῦ Κ. Κ. Ρ.*» — σελὶς 105, Γαλλικὴ ἔκδοσις — ἐξηγεῖται ἐν πλάτει ἡ ἐπαναστατικὴ τακτικὴ τὴν ὁποῖαν καθώρισεν ὁ Lenin καὶ ἡ ὁποῖα ἔκτοτε μὲ τὰς ἀναγκαίας παραλλαγὰς τὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τῶν περιστάσεων παρέχει τὴν κλεῖδα ὅλων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κ. Κ. «*Ὁ Lenin—γράφεται ἐν συμπεράσματι—ἔδωκε μίαν νέαν θεωρίαν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως. Κατ' αὐτὴν ἡ ἐπανάστασις θὰ συντελεσθῇ ὄχι ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου μεμονωμένως, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου ἀσκοῦντος τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐξασφαλίζοντος συμμάχους μεταξὺ τῶν ἡμι-προλεταροποιημένων στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἀναριθμήτων μαζῶν τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν θυμάτων τῆς ἐκμεταλλεύσεως. . . . Ὁ Lenin, ἀναπτύσσων τὰς «θέσεις» τοῦ Marx, τὰς ἀνέπτυξεν εἰς μίαν ἁρμονικὴν θεωρίαν τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπαναστάσεως, παρεισάγων ἐν στοιχείον, ἀπαραίτητον διὰ τὴν σοσιαλιστικὴν ἐπανάστασιν: «*τὴν συμμαχίαν τοῦ προλεταριάτου μετὰ τῶν ἡμιπρολεταρίων τῶν πόλεων καὶ τῆς υπαίθρου, ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς νίκης*».*

Ὁ κομμουνισμὸς σήμερον γνωρίζει ἀκόμη καλὺτερον ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε ἐν Ἑλλάδι ἐὰν δὲν διαβρώσῃ εἰς τὴν λαϊκὴν βάσιν τῆς τὴν μικροαστικὴν τάξιν τῆς χώρας. Γνωρίζει τὴν οἰκονομικὴν ἰδιομορφίαν τῆς καὶ τὰς ἐθνικὰς «προκαταλήψεις» τῆς. Γνωρίζει πόσον εὐκόλον εἶναι νὰ ἀνακρούσῃ πρῦμναν ἐὰν ἀντιληφθῇ ποῦ ἄγεται. Καὶ δι' αὐτὸ ὑποστέλλει τὰς ἰδεολογικὰς σημαίας του. Ὅ,τι τοῦ χρειάζεται σήμερον εἶναι ὁ *συγχρωτισμὸς* τῶν μαζῶν του πρὸς τὰς μικροαστικάς, γύρω ἀπὸ ἓν συγκεκριμένον πρόγραμμα περιωρισμένων πολιτικῶν ἐπιδιώξεων· εἶναι ἡ συ-

νεργασία πρὸς ἐπίτευξιν ἐνὸς ἀμέσου πολιτικοῦ σκοποῦ καὶ ἡ δημιουργία κοινῆς ἀγωνιστικῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας οἱ νέοι ἄδρα τοῖ καθοδηγηταὶ του, θὰ ἀνασκαλίζουσιν τὰς ψυχὰς τῶν ἐν ἐξεγέρσει καὶ ἀπαθλιώσει μικροαστῶν διὰ νὰ σπείρουν τὸν σπόρον τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς.

Αἱ γέφυραι μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς ἐπικοινωνίας, ἐστήθησαν ἤδη.

Αὐτὸ εἶναι τὸ πολιτικὸν ἀπαύγασμα τῶν τελευταίων ἐκλογῶν.

Τὰς γεφύρας αὐτάς, στηρίζει ἡ «*ρεαλιστικὴ*» κατανόησις μιᾶς μεγάλης μερίδος τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ Κέντρου, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐκλογικὴ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως νίκη, ἄνευ τῆς συμβολῆς τῶν ψήφων τῆς ἀριστερᾶς. Τὰς ἐπεξεργάζεται καὶ τὰς διαπλάτynει ἡ βαθμιαία εὐθυγράμμισις τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς ἐπάνω εἰς τὰ «*ἀντιαποικιακά*» ἀξιώματα τῆς Μόσχας καὶ τῶν δορυφόρων τῆς. *Τὰς ἐπιβάλλει* ἐν τέλει ὁ *τερατώδης ἐκλογικὸς νόμος*, ὁ ὁποῖος ὥς ἂν εἶχε καταρτισθῇ ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ Κ. Κ. Ε. δὲν ἀφίνει ἄλλην διέξοδον εἰς τοὺς ἀντιπάλους τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος.

Δὲν ἔχει σημασίαν, ποῖαν *μορφήν* θὰ προσλάβῃ ἡ μοιραία αὐτῇ σύνδεσις τῶν μικροαστικῶν μαζῶν: ἐὰν θὰ εἶναι ἐπίσημος καὶ συνειδητὴ· ἐὰν θὰ εἶναι φανερά ἢ συγκεκριμένη ἐν τῷ πλαισίῳ μιᾶς εὐρυτάτης συμπράξεως ἄνευ σαφῶς διευκρινιζομένων κατευθύνσεων· ἐὰν θὰ γίνῃ αὐριον μὲ ἐν ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, ἢ ἐὰν θὰ συντελεσθῇ ἐμπράκτως τὴν προτεραιάν μιᾶς ἐκλογικῆς ἀναμετρήσεως. Τὸ θεμελιώδες γεγονὸς εἶναι ὅτι ὑπὸ τὰς κρατούσας κοινωνικοπολιτικὰς συνθήκας, *ἐκεῖ βαλνόμεν.*

Ἀπειροὶ εἶναι αἱ εὐθύναι ὧν συνετέλεσαν εἰς τοῦτο. Ἄλλ' ἡ στιγμή σήμερον εἶναι πάρα πολὺ σοβαρὰ διὰ νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ αὐτάς. Σήμερον εἶναι στιγμή μεγάλων ἀποφάσεων. Καὶ αἱ ἀποφάσεις ἐπιβάλλουν πρὸ παντὸς σαφὴ συνείδησιν τοῦ ποιητέου.

* *

Δύο λύσεις ὑπάρχουν. Ἀμφότεραι εἶναι δυναταί. Διότι τὸ κακὸν δὲν εἶναι ἀκόμη ἀνεπανόρθωτον. Ἡ διολίσθησις σημαντικοῦ μέρους τῆς μικροαστικῆς τάξεως πρὸς τὰ ἀριστερά, ἂν εἶναι ὑπολογισμὸς εἰς ἔκτασιν καὶ ἀριθμούς, δὲν εἶναι εὐτυχῶς μεγάλη εἰς βάθος· δὲν ἤγγισε δηλαδὴ ἀκόμη τὰς πεποιθήσεις· δὲν ἔγινεν ὀριστική. Ἐγίνετο ὑπὸ τὸ κράτος τῆς *ἀπογνώσεως καὶ τῆς ὀργῆς*· ἔγινεν ὥς τιμωρία μιᾶς ἀφορήτου ἀναληγσίας καὶ προκλητικότητος. Ἄλλ' ἔγινε μὲ πόνον ψυχῆς, μὲ βαρεῖαν τὴν συνειδήσιν. Διότι ὁ μικροαστὸς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων, μὴ ἔχων μελετήσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν λενιστικὴν στρατηγικὴν τοῦ «*Zwei Taktiken*», γνωρίζει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἡγέτας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δογματίζουσιν ὅτι «*αἱ ψῆφοι δὲν ἔχουν χρῶμα*». *Φοβεῖται τὸ ἔργον τῆς ἰδίας του ἀπελπισίας.* Καὶ θὰ ἀνεύρισκε μὲ ἀληθινὴν ἀνακούφισιν κάτω τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἐγέμιζε καὶ πάλιν τὴν ψυχὴν μὲ ἐλπίδα, καὶ θὰ ἐδικαιολόγει τὴν ὑπαναχώρησίν του εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνων ποῦ ἔως τώρα ἐπίστευσε καὶ ἠγάπησε. Ἡ μάχη διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ στηρίγματος τῆς μικροαστικῆς τάξεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν θὰ καθορισθῇ ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος

δὲν ἐκρίθη ἀκόμη. Εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς συνοψίζεται ὅλον τὸ πρόβλημα τῆς σήμερον. Δὲν εἶναι πρόβλημα τῆς Βουλῆς καὶ τῶν φ α τ ρ ι ῶ ν, αἵτινες συνθέτουν τὴν κυβερνητικὴν πλειονοψηφίαν· εἶναι πρόβλημα μαζῶν. Πρὸς αὐτάς ἔπρεπε νὰ ἀπευθυνθῇ ὁ *Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως*. Αὐτῶν τὴν πίστιν καὶ τὴν φαντασίαν ἐχρειάζετο νὰ θερμάνῃ, μὲ π ρ ά ξ ε ι ς σ υ μ β ο λ ι κ ά ς καὶ γ ε ν ν α ί α ς, μὲ μίαν ρ ι ζ ι κ ῆ ν ἀ λ λ α γ ῆ ν μ ε θ ό δ ω ν, ἰδεῶν, φ ρ α σ ε ο λ ο γ ί α ς καὶ π ρ ο σ ώ π ω ν. Ἡ ἐπιτροχάδην ἀναζητήσις ἐνὸς οἰουδήποτε οἰκονομικοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ ἐξαγγελλομένου ὡς ἐν νέον ΝΕΠ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐκείνους οἱ ὅποιοι συνήργησαν καὶ διεφῆμισαν τὰ οἰκονομολογικά πυροτεχνήματα τοῦ κ. Μαρκεζίνη, ἐφ' ὅσον τὸ ἄστρον τοῦ Ἰστατο ἀκόμη ὑψηλὰ - οἱ ὅποιοι προσεκίνουν τὴν σοφίαν τῆς νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς, τοῦ νόμου 2500 τῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς τοῦ κ. Γονῆ, καὶ τῶν. . . φορολογικῶν διευκολύνσεων! τοῦ κ. Παπαγιάννη, δὲν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ ἄλλα συναισθήματα ἀπὸ τὴν ἐ λ ε ι ν ο λ ο γ ί α ν τὴν ὁποῖαν ἐμπνέει ἡ ἀναγκαστικὴ μεταμέλεια.

Ὁ Στρατάρχης ὤφειλε νὰ υποβάλλῃ *τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ εἰς τὸν Βασιλέα, διὰ τὴν καταστέλλουσαν ἀνάγλυφον τὴν ἐννοίαν τῶν νέων τοῦ ἀποφάσεων*: νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἐντολῆς Του· καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς, ἀρχίζων Νέον κεφάλαιον εἰς τὴν πολιτικὴν σταδιοδρομίαν του, νὰ σχηματίσῃ μίαν *Νέαν ὁλως Κυβέρνησιν*, ἀδιαφορῶν δι' ὅλα, λησμονῶν τὰς δημιουργηθείσας γύρω του πραγματικὰς καταστάσεις, καὶ τὰς προσωπικὰς υποχρεώσεις, ἐπιστρατεύων ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀ ν τ ι β ε ν ι ζ ε λ ι κ ῆ ν, τὴν φ ι λ ε λ ε υ θ έ ρ α ν ἢ τὴν π ρ ο ο δ ε υ τ ι κ ῆ ν, ὅχι εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε, τοὺς εὐνοουμένους τῶν κλινῶν ἢ τοὺς διατεθειμένους νὰ «προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των», ἀλλὰ ὅτι *τοῦ χρειάζεται* διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐν ἐνιαίῳ πρόγραμμα *κοινωνικῆς στοργῆς*, ἀνασυντάξεως τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ πραγματοποίησεως ὅχι τῆς λήθης ἀλλὰ τοῦ ἀληθινοῦ Κράτους Δικαίου. Ἐκεῖνο τὸ πρόγραμμα ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς τοῦ ἐνεπιστεύθη τῷ 1952 καὶ τὸ ὁποῖον ἡ οἰκτρά ὑπόθεσις τῆς φράξις τοῦ κ. Μαρκεζίνη εἶχε κατορθώσῃ νὰ ματαιώσῃ.

Τὸ ἔθνος ἀνέμενεν ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἐκ μέρους του, τὴν μεγάλην χειρονομίαν τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου μὲ τὴν πρώτην Κυβέρνησιν του τὸ 1910. Τὴν Κυβέρνησιν ὅπου ὁ Ε. Ρέπουλης, παρεκάθητο μὲ ἄνδρας τῆς ὁλκῆς ἐνὸς Ν. Στράτου, ἐνὸς Δημητρακοπούλου καὶ ἐνὸς Κορομηλά. Ἐὰν ἐπλανήθη χθὲς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν του, τὸ ἔθνος θὰ ἦτο διατεθειμένον νὰ συγχωρήσῃ καὶ αὐτὸς δὲν θὰ ἐμειοῦτο μὲ μίαν τοιαύτην γενναιότητα.

Ἀλλὰ τοιοῦτου εἵδους γενναιότητες δὲν φαίνεται νὰ εἶναι δυνατὰ παρὰ μίαν μόνον φοράν εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀνθρώπου. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἑλ. Βενιζέλος δὲν τὰς ἐπανέλαβεν διότι τὸν ἐβάρυνον εἰς τὸ τέλος τοῦ σταδίου τοῦ αἰ ἀλύσσεις τῶν ἰδίων του δημιουργημάτων. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ χώρα εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν εἰς ἣν περιήλθεν ἀνέμενε νὰ δεχθῇ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς, θὰ δεήσει νὰ τὸ ἀναμείνῃ—

ἐντὸς βραχέως πλέον χρόνου—ἀπὸ ἄ λ λ ο υ ς. Θὰ τὸ ἀναμείνῃ ἀπὸ μίαν *συντονισμένην προβολὴν νέων πολιτικῶν στοιχείων*, ἱκανῶν νὰ ἐμπνεύσουν εἰς τὰς μάζας τὴν πεποίθησιν ὅτι δύναται νὰ τοὺς ἐμπιστευθοῦν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ματαιῶς ἤλπισαν ἕως τώρα.

Ποῖον θὰ εἶναι τὸ σχῆμα ἢ τὸ ὄνομα μιᾶς τοιαύτης προβολῆς—ἐὰν θὰ λέγηται Κέντρον, ἢ Λαϊκὸν Κόμμα ἢ ἄλλως πῶς—δὲν ἔχει σημασίαν. Ὅ,τι θὰ πρέπη νὰ τὴν χαρακτηρίζῃ εἶναι ὁ *εὐθὺς πρὸς τὰς μάζας προσανατολισμὸς* καὶ ἡ ἱκανότης του νὰ κινητοποιήσῃ τὴν φαντασίαν καὶ τὰς ἐλπίδας των. Δι' αὐτὰ ὑπάρχει ἀκόμη *ὀλίγος* καιρὸς: οἱ δύο ἢ τρεῖς μῆνες, ὅσοι χρειάζονται διὰ τὴν κωνιορτοποιηθοῦν τ ε χ ν η τ α ι π ρ ο σ π ά θ ε ι α ι ἐπιβιώσεως εἰς τοὺς κόλπους τῆς πλειονοψηφίας καὶ τῆς μειονοψηφίας.

II. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ

Ο ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ὁ διπλωματικὸς πόλεμος Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὴν μορφήν ἀλλεπαλλήλων διακοινώσεων περὶ τὸ γερμανικὸν ζήτημα συνεχίζεται ἀπὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν ἐσημείωσε δύο νεωτέρας ἐξελίξεις κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαπενθήμερον: τὴν διάσκεψιν τῶν ἀνατολικῶν κρατῶν τῆς Μόσχας τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ τρέχοντος μηνὸς καὶ τὴν ἀπειλητικὴν προειδοποίησιν τῆς τελευταίας ρωσικῆς διακοινώσεως πρὸς τοὺς δυτικούς συμμάχους ἀπὸ 9ης τρέχ. Ἡ διακοινώσις τῆς Μόσχας ἐπιμελῶς συντεταγμένη διὰ τὴν προκαλεσθὲν φόβον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐλπίδας ἐν Γερμανίᾳ, δὲν ἐκφεύγει καθόλου τῶν συνήθων πλαισίων τῆς σοβιετικῆς προπαγάνδας.

Τὸ ἀνακοινωθέν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς διασκέψεως τῆς Μόσχας διαγράφει ἀντιθέτως κάπως σαφέστερον τὴν στάσιν τοῦ ἀνατολικοῦ συγκροτήματος ἐν περιπτώσει ἐπικυρώσεως τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λονδίνου, στάσιν ἢ ὁποῖα συνοψίζεται εἰς ἐνοποίησιν τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τοῦ συγκροτήματος καὶ τὴν «λήψιν ἄλλων μέτρων ἀναγκαίων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀμυντικῆς του ἱκανότητος».

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνῃ τις, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ἐκ κυρίῳ ἄρθῳ τοῦ τὸ New-York Herald Tribune, τί ὅλα αὐτὰ προσθέτουν τὸ νέον, ἀφ' οὗ μίᾳ ἀνωτάτῃ στρατιωτικῇ ἡγεσίᾳ τοῦ Ἀνατολικοῦ συγκροτήματος, ὑφίσταται ἤδη καὶ «ὁποτεδήποτε

ποτε θὰ ἤρρεσεν εἰς τὸ Κρεμλίνον, θὰ ἠδύνατο νὰ στείλῃ ἕνα στρατάρχην τῆς νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ οἰουδήποτε δορυφόρου του».

Θὰ ἦτο ὁμοῦς ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος ἐὰν ἐπιστεύετο ὅτι αὕτη ἡ ἐπίμονος προπαγανδιστικὴ ἐπίθεσις τῆς Μόσχας, δὲν ἔχει τὸ νόημά της καὶ δὲν ἀποδίδει σὺν τῷ χρόνῳ τοὺς καρπούς της. Δὲν παρήλθον δύο μῆνες ἀφ' ἧς αἱ συμφωνίαι τοῦ Λονδίνου ἐχαίρετίσθησαν ὡς ἡ ὀριστικὴ ρύθμισις τῶν πραγμάτων τῆς δυτικῆς συμμαχίας, καὶ ὁ μὲν Γάλλος Πρωθυπουργὸς προβάλλει τὴν πολιτικὴν τῶν «παρὰλλήλων» συνεννοήσεων μὲ τὴν Μόσχαν, ὁ δὲ στρατηγὸς De Gaulle, ἀκόμη πλέον συγκεκριμένως, ἔρχεται μὲ τὸν λόγον τοῦ τῆς 5ης Δεκεμβρίου νὰ προτείνῃ ὅπως μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν συμφωνιῶν ὑπὸ τῶν Κοινοβουλίων, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐπικυρώσεων (δηλ. πρὸ τῆς θέσεως τῶν ἐν ἰσχύϊ) διεξαχθοῦν συνεννοήσεις μὲ τὴν Μόσχαν· καὶ χωρὶς νὰ χάνῃ πολὺν καιρὸν ὁ κ. Mendens—France δίδει ἐντολήν εἰς τὸν ἐπιτετραμένον του ἐν Ρωσίᾳ νὰ «διακριβώσῃ τὰς ἀντιδράσεις τῶν Ρώσων» ἐπὶ ὧν αὐτῶν.

Τὸ σοβαρώτερον ἔμως εἰς τὰς ἐμπλοκάς αὐτάς εἶναι ὅτι ἐξηγουσά διὰ τὴν δημοσιότητα τὸ τελευταῖον τῆς τοῦτο διάβημα, ἢ Γαλλικὴ Κυβέρνησις εἰς τὸ ἀνακοινωθέν τῆς 7ης τρέχ. διεσφηνίζεν ὅτι «αἱ διαπραγματεύσεις αὐταὶ θὰ ἔπρεπε νὰ διεξαχθῶσι ἐν πλασίῳ κοινῷ διὰ τὰς τρεῖς δυτικὰς δυνάμεις, ἄ λ λ' ἔ κ ά σ τ η ἔ ξ α ὗ τ ῶ ν

δύναται να αναλάβη ιδιαι-
τέρως πρωτοβουλίας.»

Μεριζόμεθα απόλυτως την συγκίνησην
την οποίαν προεκάλεσεν η τελευταία αυτή
φράσις ἐν Λονδίῳ καὶ Washington. Διότι
ἐκάστη τῶν τριῶν κυβερνήσεων πιέζεται
κατὰ διάφορον βαθμὸν ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώ-
μην τῆς εἰς τὸ ζήτημα τῶν διαπραγματεύ-
με τὴν Ρωσίαν· καὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν δι-
πλωματίαν θὰ εἶναι πάρα πολὺ εὐκολον,
νὰ ἀφίση εἰς ἕνα τουλάχιστον ἐκ τῶν τρι-
ῶν ἀρκετὰς ἐλπίδας ἢ ἀρκετὰς ἀνησυχίας
διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀναμείνῃ ὀλίγον ἀκό-
μη πρὶν ἢ ὁλοκληρώσῃ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν
συνθηκῶν τοῦ Λονδίνου. Ἡ ἐλπίς ὅτι μία
ἐγκατάλειψις τῶν συμφωνιῶν αὐτῶν δύναται
νὰ φέρῃ τὸν τόσον ποθητὸν κατευνασμὸν,
ἀποτελεῖ πάρα πολὺ σοβαρὸν δέλεαρ ὥστε
νὰ μὴ φέρῃ ἀποτελέσματα. Καὶ δὲν μᾶς
φαίνεται νὰ ἔχῃ ἄδικον ὁ ἐν Παρισίοις ἀν-
ταποκριτὴς τῶν Times τοῦ Λονδίνου ὅταν
γράφῃ: «αὕτη ἡ διαρκὴς συζητήσις ἐπὶ κα-
τευνασμοῦ, βολιδοσκοπήσεων καὶ παραλ-
λήλων διαδικασιῶν, τείνει νὰ γίνῃ διαβρω-
τικὴ καὶ νὰ δημιουργήσῃ σύγχυσιν.»

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπικυρώσεως τῶν συμ-
φωνιῶν τοῦ Λονδίνου ὅπως συνέβη καὶ με-
τὸν Εὐρωπαϊκὸν στρατὸν, ὁ χρόνος ἐργάζεται
ἐναντίον τῆς. Ἐφ' ὅσων δὲ ὀρθότατα ἐτέθη
ἀπὸ τοὺς τρεῖς συμμάχους ἡ ἀρχὴ ὅτι μό-
νον μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν θὰ πρέπῃ νὰ ἀρ-
χίσωμεν συνεννοήσεις μετὰ τὴν Μόσχαν, εἶναι
καὶ ἀντιφατικὸν καὶ ἐπικίνδυνον νὰ γίνων-
ται συνομιλίαι καὶ βολιδοσκοπήσεις, εἰς τὸ
περιθώριον τῆς ἀποφασισθεῖσης κοινῆς πο-
λιτικῆς. Τοιαῦται συζητήσεις δὲν θὰ εἶχον
νόημα παρὰ ἂν ἡ ἐνωσις τῶν δυτικῶν κρα-
τῶν δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ἄλλο τι παρὰ νὰ ἀ-
ποτελέσῃ γιγαντιαίον ἐλιγμὸν ἐξαναγκα-
σμοῦ τῆς Ρωσίας εἰς συνεννοήσεις, καὶ ὅ-
χι εἰς τὸ νὰ ἀποτελέσῃ μόνιμον πολιτικο-
στρατηγικὴν πραγματικότητα. Εἰς τὸ βάθος
δὲ ὅλων τῶν διπλωματικῶν ἐξελιξεων τῶν
τελευταίων ἡμερῶν βλέπομεν νὰ λανθάνῃ
αὕτη ἡ διαφωνία καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἀνησυ-
χητικώτερον ὅλον. Διότι ἀληθῆς ἐξασφάλι-
σιν πάσης συνεννοήσεως μετὰ τὴν Ρωσίαν
θὰ ἀποτελέσῃ αὕτη αὕτη ἡ ὑπαρξίς τῆς
Δυτικῆς Ἐνώσεως. Ἐὰν ἐξηνεμίζετο, εἴτε
πρὶν εἴτε μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν συμφω-
νιῶν τοῦ Λονδίνου, ἡ ἀσφάλεια τῆς Δύσε-

ως θὰ ἐτραυματίζετο καιρίως οἰαδήποτε
καὶ ἂν ἐπιτυχάνετο ἐν τῷ μεταξύ συμφω-
νία μετὰ τὴν Μόσχαν.

ΣΟΒΑΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΙ

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐπὶ τῆς διεθνούς κατα-
στάσεως, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι διέλαθον
τῆς προσοχῆς τῶν Μ. Δυνάμεων τὰ ὅσα μᾶς
ἐπιφυλάσσονται ἐξ Ἀλβανίας.

Ὁ ραδιοσταθμὸς τῶν Τυράνων, ἀνῆγγειλεν
ἡδὴ ἀπὸ τῆς 1ης τρέχ. ὅτι ἐκπρόσωπος τῆς
Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἡ ἐπικύ-
ρωσις τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λονδίνου περὶ Γερ-
μανίας, ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως
τῶν Τυράνων καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει πραγματο-
ποιήσεως τῆς «θὰ λάβῃ ἀπὸ συμφώνου μετὰ
τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως τὰ ἐνδεικνύμενα με-
τρα συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν στρατιωτικῶν
πρὸς κατοχύρωσιν τῆς εἰρήνης!»

Τὴν 4ην τρέχ. ὁ ἴδιος ραδιοφωνικὸς σταθμὸς
ἀνῆγγειλε τὴν ὑπογραφὴν πρωτοκόλλου συνεργα-
σίας μετὰ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας.
εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ τεχνικὸν τομέα διὰ
τὸ 1955.

Ἀς τὰ λάβουν λοιπὸν αὐτὰ ὑπὸ σημείωσιν οἱ
κ. κ. Δάλλες καὶ Ἦντεν καὶ ἄς μὴ σπεύδουν
τόσον πολὺ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῶν συμφωνιῶν..

ΚΡΑΤΙΚΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Ἡ Βρεταννικὴ ἀντιπολίτευσις δρυμέως ἐ-
πέκρινε τὴν Κυβέρνησιν Churchill διότι δὲν
ἐξήγησεν ἀπὸ τὸν στρατάρχην Montgomery νὰ
ὑπογράψῃ ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει του ἐκ τοῦ
στρατοῦ δήλωσιν, συμφώνως πρὸς τοὺς κρα-
τοῦντας νόμους - Official Secrets Acts -
ὅτι δὲν ἐκράτησε ὑπὸ τὴν κατοχὴν του «σχέ-
δια, ἄρθρα, σημειώματα ἢ κείμενα συνταχ-
θέντα ἢ κτηθέντα παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν
διάρκειαν τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας.»

Καὶ ὁ μὲν Βρεταννὸς Πρωθυπουργὸς ἔσπευ-
σε νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ στρατάρχης ἐξακο-
λουθεῖ νὰ εἶναι ἐν ὑπηρεσίᾳ. Ἡ ἀντιπολί-
τευσις ὁμως ἐπέμεινε καὶ ἐξήγησε τὴν παρα-
πομπὴν τοῦ στρατάρχου εἰς στρατοδικεῖον
διότι ἐκράτει ὑπὸ τὴν κατοχὴν του τὸ περί-
φημον τηλεγρὰμ διὰ τοῦ ὁποῖου τοῦ ἐξητεῖτο
τῷ 1945 νὰ ἀποθηκεύσῃ τὰ ὄπλα τῶν παρα-
διδομένων Γερμανῶν.

Καὶ ὁ μὲν στρατάρχης Montgomery εἶναι
ὡς γνωστὸν.... εἰς οἰοσδήποτε στρατηγὸς τοῦ
ὁποῖου τὰ παραπτώματα - ὅταν ὑπάρχουν -
πρέπει νὰ τιμωροῦνται αὐστηρῶς· καὶ δὲν
δύναται νὰ ἰσχύσῃ ἡ ἰδία ἀρχὴ προκειμένου
περὶ Ἑλλήνων Ὑπουργῶν. Κάτι ἄλλο ὁμως
νομίζομεν ὅτι χρειάζεται νὰ γίνῃ ἔπειτα ἀπὸ
ὅσα συνέβησαν μετὰ τὰς ἐπιστολάς Ἐρχαρτ :
Νὰ ὑποχρεωθῶν τουλάχιστον οἱ διατελέσαν-
τες Ὑπουργοὶ νὰ εὐαρεστοῦνται νὰ ἀνακοι-
νοῦν εἰς τὰ κρατικὰ ἄρχεια, ὅσα κρατικὰ
κείμενα κατεκράτησαν εἰς τὸ ἰδιωτικὸν τῶν
ἀρχιεῶν! Καὶ αἱ ἀρμόδιαι ὑπηρεσίαι ὅταν τὰ
χρειάζονται, ἄς στέλλουν πρεσβείας πρὸς
αὐτοὺς διὰ τὰ τοὺς ζητήσουν ἀντίγραφον...

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

(Δηλώσεις τοῦ κ. Π. Πιπινέλη εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον
τῆς 17-12-54 μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ. Κυπριακοῦ)

Ἡ ὀλιβερά κατάληξις τῆς εἰς τὸν Ο. Η. Ε. προσφυγῆς μας γεννᾷ βεβαίως ἐντο-
νον αἰσθημα δόδυνος εἰς πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν ἢ ὁποία βλέπει νὰ καταπνίγεται ἡ
φωνὴ τοῦ δικαίου ἀπὸ τὰς σκληρὰς ἀναγκαιότητας τῆς διεθνούς πολιτικῆς. Ἀλλ'
ἐπιβάλλει συγχρόνως καὶ μίαν ἀναπροσαρμογὴν τῆς διπλωματικῆς προσπάθειας τῆς
χώρας ἢ ὁποία σοβαρῶς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἐξετροχι-
άσθη. Σπανίως μέχρι τοῦδε διπλωματικὴ προσπάθεια τῆς χώρας διεξήχθη μετὰ τόσης
ἐλαφρότητος. Ἐτοποθετήθη χρονικῶς εἰς μίαν στιγμὴν πάντι ἀκατάλληλον ὅταν ἡ
ἐξέλιξις τῆς γενικωτέρας καταστάσεως ἔπρεπε νὰ μᾶς εἶχε προειδοποίησιν—καὶ ἂν
ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς λάβῃ χώραν ἡ Ἀμερικανικὴ προειδοποίησις
—ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ τυχώμεν τῆς θερμῆς ὑποστηρίξεως τοῦ κυριωτέρου διεθνούς
παράγοντος. Δὲν προπαρεσκευάσαμεν διπλωματικῶς τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετὰ
τῆς Τουρκίας συνεννόησιν. Ἐστηρίξαμεν τὴν προσφυγὴν μας συσσωρευτικῶς τόσον
ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης
ἐκθέσαντες οὕτω τὸ αἷτημά μας εἰς τὴν ἀληθοφανῆ ἐπίκρισιν ὅτι ἐφέρομεν πρὸ τοῦ
Ο. Η. Ε. ζήτημα τροποποιήσεως τοῦ ἐδαφικοῦ καθεστώτος· καὶ ὅταν τοῦτο ἐγένετο
ἀντιληπτὸν ἐν Ν. Ὑόρκῃ, ἐνετοπίσαμεν τὰ αἰτήματά μας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδια-
θέσεως, συγχρόνως ὁμως τὸ ἐν Ἀθήναις Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, ἐξέδιδε λευκὴν
βίβλον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχικῆς ἐπιχειρηματολογίας προκαλέσαντας διημαρτυρίας
τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ ἀντιπροσώπου μας. Ἐδώκαμεν τέλος διὰ μίαν ἀσυνήθους ὁλκῆς
τυμπανόκρουσας καὶ αὐτοδιαφημίσεως τὴν βεβαιότητα τῆς ἐπιτυχίας προκαλοῦντες
σήμερον τὴν βαθεῖαν ἀπογοήτευσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ πέραν τοῦ τρόπου χειρισμοῦ, ἡ ὅλη διεξαγωγὴ τῆς ὑποθέσεως ἔθηκε πρὸ
τῶν ὑπευθύνων ἐν Ἑλλάδι σοβαρώτερα ζητήματα διεθνούς προσανατολισμοῦ τῆς χώ-
ρας. Οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀντιπρόσωποί μας ἔθηκαν δημόσια τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ Ἑλλὰς «θὰ
τηρήσῃ εἰς τὸν Ο. Η. Ε. στάσιν ἀνεξάρτητον τῶν Δυνάμεων τοῦ Νάτο, καὶ θὰ πα-
ράσχη ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ὑποστήριξιν τῆς εἰς τὰς ἀντιαποικιακὰς Δυνάμεις
ἔστω καὶ ἂν ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ Νάτο». Ἡ Κυβέρνησις οὕτε
διέψευσεν οὕτε ἐτροποποίησεν ἀνακοινώσεις τοιαύτης ὁλκῆς, αἵτινες δὲν θὰ εἶχον θε-
σιν παρὰ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ὅχι μόνον δὲ τοῦτο
ἀλλὰ καὶ διὰ ἀσυντονίστων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ τοὺς
ἄλλους φίλους μας ἐνεργειῶν τῆς, ὡς καὶ διὰ τῆς κακοτέχου προβολῆς ζωηροῦ «ἀν-
τιαποικιακοῦ» πνεύματος ἐν Ν. Ὑόρκῃ, ὑπεγράμμισε ἔτι μᾶλλον τὴν σύγχυσιν αὐτὴν.
Καὶ οὕτω ἐδώκαμεν λαβὴν εἰς παρέρμηνείας καὶ ἀμφιβολίας, ὅχι βεβαίως ὡς πρὸς
τὸν πραγματικὸν προσανατολισμὸν τῆς χώρας ὅστις οὕτως ἢ ἄλλως δὲν εἶναι δυνα-
τὸν νὰ μεταβληθῇ, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν συνέπειαν τῶν διπλωματι-
κῶν μας ἐκδηλώσεων. Τὸ ζήτημα λοιπὸν σήμερον καταλήγει νὰ εἶναι ἂν ἡ Κυβέρ-
νις καὶ ἡ χώρα πράγματι ἐννοοῦν νὰ θέσουν, ὑπὸ περιστάσεις ὡς αἱ σημεριναί, εἰς
δευτέραν μοῖραν τὸν συντονισμὸν τῆς διπλωματικῆς μας προσπάθειας πρὸς τοὺς Μ.
Συμμάχους μας καὶ τὴν Ἀτλαντικὴν πολιτικὴν ἐν γένει. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τοιαύτη
πολιτικὴ οὕτε εἰς τὰς πραγματικὰς προθέσεις τῆς Κυβερνήσεως ἀναποκρίνεται οὕτε
εἰς τὸ γενικώτερον αἶσθημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὀριμώσας
ὑπὸ τὴν σκληρὰν πολλῶν ἀπογοητεύσεων δοκιμασίαν, γνωρίζει ὅτι πᾶσα ἐθνικὴ του
προσπάθεια εἶναι καταδικασμένη εἰς περιττὰς ταπεινώσεις, ὅταν δὲν διεξάγεται ἐν
τῷ πλαίσίῳ τῶν διεθνῶν δυνατοτήτων καὶ συμφερόντων. Δὲν εἴμεθα μόνον ἡμεῖς οἱ
ἔχοντες συμφέροντα σεβαστά. Καὶ ὅλων προέχει, ἡ σύμπραξις τοῦ Ἀτλαντικοῦ κό-
σμου, τόσον ἐπικινδύνως ἐκτεθειμένη σήμερον καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται ἐν τέλει
αὕτη ἡ ὑπαρξίς μας. Ἐὰν οὕτως ὁμως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει τάχιστα
νὰ πλασιφῇ εἰς τὴν ὀρθὴν τροχίαν τῆς ἐκτροχιασθεῖσας διπλωματικῆς τῆς δρα-
στηριότητος. Πρέπει νὰ παύσῃ ἡ ἐλλείψει πραγματικῆς καθοδηγήσεως ἀπὸ τὸν ἀρμό-
διον Ὑπουργόν, ἄσκησις τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς ἀπὸ ἀνευθύνους ὑπαλλήλους.
Ἀντὶ περιττῶν θρηνησιῶν, ἂς ἀντλήσωμεν τουλάχιστον ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν,
ὡς ἐμπρέπει εἰς σοβαροὺς ἀνθρώπους, τὰ ἀναγκαῖα μαθήματα.

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ

Περιγράφων τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίασιν τοῦ Βρετανικοῦ Κοινοβουλίου ἐπὶ τῇ 80ῃ ἐπετείῳ τοῦ Churchill ὁ γνωστὸς Ἀμερικανὸς σχολιαστὴς, Walter Lippmann, ἔγραψε μεταξύ ἄλλων εἰς τὸ New - York Herald Tribune :

«Ὁ καθείς εἰς οἰανδήποτε ἐποχὴν θὰ παρέμενε κατάπληκτος πρὸ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ωραιότητος τῆς τελετῆς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων..... Ἀλλὰ δι' ἓνα Ἀμερικανὸν σήμερον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταπνίξῃ τὸ αἶσθημα μιᾶς συγκινητικῆς ὑπομνήσεως ὅτι καὶ τι τὸ ἀπείρως πολῦτιμον εἰς τὸν τόπον μας, εὐρίσκεται ἐν κινδύνῳ νὰ χαθῇ. Αὐτὸ τὸ καὶ τι εἶναι ἡ νομιμοφροσύνη πρὸς τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἔθνους ἡ ὁποία συγκρατεῖ τὴν πολιτικὴν ζωὴν καὶ τὸν ἀνταγωνισμὸν διὰ τὰς ψήφους ἢ τὴν ἐπιδοκίμασίαν (τοῦ πλήθους) ἐντὸς τῶν ἐπιβαλλομένων ὁρίων».

Ὁ Walter Lippmann, ἔγραψεν αὐτὰ ὑπαινιττόμενος τὸν βαθύτατον σάλον τὸν ὁποῖον ἔχει διεγείρει εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ γεροϋσιαστοῦ Mac Karthy. Οἷοσδήποτε ἄλλος ὅμως, ἐντρίβῃς εἰς τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς λειτουργεῖ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα εἰς τὴν χώραν του, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀκούσῃ χωρὶς ἐν μυστικὸν αἶσθημα φθόνου καὶ θαυμασμοῦ, τὸν ἀργηγὸν τῆς ἀντιπολιτεύσεως μιᾶς χώρας ὅπου σοβοῦν βαθύταται κοινωνικοὶ ἀντιθέσεις ὥς ἡ Μ. Βρεταννία καὶ ὅπου οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες θίγουν τεράστια συμφέροντα καὶ διεγείρουν ἄπειρα πάθη, νὰ λέγῃ πρὸς τὸν γηραιὸν του ἀντίπαλον :

«Σὰς χαιρετίζομεν σήμερον ἰδιαίτερος ὥς ἓνα μέγαν κοινοβουλευτικὸν ἄνδρα, τὸν τελευταῖον τῶν μεγάλων ρητόρων ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐργάσῃ τὰ ὕψη..... Ἡμεῖς οἱ ὅποιοι εἴχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετήσωμεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν σας κατὰ τὰς μακρὰς ἡμέρας τοῦ πολέμου γνωρίζομεν καλῶς τί σὰς ὀφείλει ἡ χώρα καὶ πῶς κατορθώσατε νὰ προσδώσῃτε, δύναμιν καὶ ἐνθουσιασμὸν εἰς τὴν ἐθνικὴν μας προσπάθειαν.»

Καὶ ἀπαντῶν εἰς αὐτὰ ὅλα ὁ γηραιὸς Πρωθυπουργὸς ἔλεγε μεταξύ ἄλλων :

«Ἀμφιβάλλω ἐὰν οἰαδήποτε ἄλλη ἀπὸ τὰς συγχρόνους δημοκρατίας ἐπέδειξε ποτὲ τόσην καλωσύνην καὶ τόσην γενναιοφροσύνην πρὸς ἓνα ἐνεργὸν πολιτευόμενον ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποσυρθῇ..... Αὐτὸ ἀποτελεῖ μίαν ἐνδειξὴν τῆς βαθυτάτης ἐνότητος τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, ἡ ὁποία ἐπιζῇ καὶ μάλιστα αὐξάνει παρὰ τὰς ὀξείας κομματικὰς ἀντιθέσεις..... Αὕτῃ ἡ ἐνότης, τέκνον τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ Fair Play, ἐγεννήθη εἰς αὐτὸ τὸ λίκνον τοῦ παλαιοῦ νησιωτικοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος μας, καὶ ἀνεπτύχθη διὰ τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἐθίμων μας.»

Τὰ πολιτισμένα αὐτὰ ἔθιμα δὲν ἀποτελοῦν —πράγματι— τὸ θεαματικὸν μόνον καὶ ἐξωραϊστικὸν μέρος τῆς κοινοβουλευτικῆς ζωῆς. Ἀποτελοῦν τὰς μυστικὰς γεφύρας ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ κατανοήσεως ἄνευ τῶν ὁποίων τὰ χάσματα ἰδεολογιῶν καὶ συμφερόντων τὰ χωρίζοντα τοὺς

κομματικοὺς ὀργανισμοὺς μεταξύ των, γίνονται ἄβυσσος ἀγεφύρωτος καὶ ἡ ἐνότης τοῦ ἔθνους διασπᾶται ἀνεπανορθώτως. Αἱ ἀντιθέσεις τῶν κομμάτων δὲν διασποῦν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰς τὴν ἐνότητα τοῦ ἔθνους· εἶναι τὸ δυναμικόν, τὸ κινούμενον μέρος τῆς ἐλευθερίας· ἀπὸ τὰς συγκρούσεις των καὶ τὰς ἐναλλαγὰς των συντίθεται εἰς εὐρύτερα πλαίσια χρόνου ἡ ἔθνικὴ ζωὴ. Ὁ καθείς ἔχει τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν στιγμὴν του εἰς τὴν συλλογικὴν προσπάθειαν τοῦ ἔθνους. Τοῦ ἐνὸς ἡ ἀποστολὴ συνεχίζει καὶ συμπληρῶνει τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἄλλου. Ὅπως καὶ εἰς τὴν ζωὴν καθόλου κατὰ τὸν Ἡράκλειτον! «τὸ ἀντίξοον συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων τὴν καλλίστην ἁρμονίαν».

Ὅ,τι δίδει ἀντιθέτως εἰς τὰς ἀντιθέσεις αὐτάς, διαλυτικὴν δύναμιν, εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐνὸς κοινοῦ παρονομαστοῦ νομιμοφροσύνης καὶ ἀνθρωπισμοῦ, ὅπου ὅλοι, ὅπου καὶ ἂν διαφωνοῦν μεταξύ των, συναντῶνται· εἶναι οἱ ἄγραφοι, ἐνσυνειδητοὶ κανόνες τῆς ἀνθρωπίνης εὐπρεπείας. Εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἐπιταγὰς τοῦ δικαίου, αἱ ὁποῖαι θέτουν εἰς τὴν συνειδησιν οἰουδήποτε παντοδυναμοῦ ἡγέτου, ἀπαραβάτους καὶ σταθεροὺς φραγμοὺς. Εἶναι οἱ κανόνες τοὺς ὁποίους οὐδὲν Σύνταγμα ἀναγράφει, οἱ ὁποῖοι ὅμως δεσμεύουν καὶ τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τῶν ἐντολοδόχων τῆς τὰς δικαιοδοσίας καὶ οἱ ὁποῖοι προδιαγράφουν τὸ θεμιτὸν εἰς τὰς πράξεις, τοὺς λόγους, τὴν συμπεριφορὰν, χωρὶς τίποτε νὰ τὸ ἐπιτάσῃ. Εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Bolingbroke ἔγραψε διὰ τὸν Θεὸν ὅταν ἔλεγεν ὅτι: «οὔτε ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος· διότι εἰς τὴν ἄπειρον δύναμίν του περιορίζεται ἀπὸ τὴν ἄπειρόν του φρόνησιν!!!».

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ ἄλλας λέξεις ὥς ὑψίστην τοῦ δικαίου κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας τῶν πολιτικῶν καταστάσεων, ὁ ἀέlimνητος Γούναρης ἀντέτασσε πρὸς τὰ κυριαρχικά δικαιώματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου, ὅταν ἐξεσφενδόνιζε κατ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀγόρευσιν τῆς ζωῆς του, τὴν ἀθάνατον ἐν τῇ βαθυτάτῃ σοφίᾳ τῆς φράσιν του:

«Τῆς δικαιοσύνης ἔχεται ἀνάγκη νὰ σεῖς· ὅχι ἔγω!»

Ὁ κοινοβουλευτισμὸς εἶναι λεπτοφυὲς καὶ δύσχρηστον πολίτευμα. Διότι χρειάζεται τὰς ἀντιθέσεις τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν συμφερόντων, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία, ὅπως χρειάζεται καὶ τὸν μετριοσμὸν των ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρέποντος διότι ἄνευ αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἔθνικὴ ἐνότης. Δι' αὐτὸ δὲν δύναται νὰ ἀποδώσῃ τίποτε τὸ καλὸν ὅταν δὲν πρυτανεῦη, μεταξύ τῶν ἐξεχόντων τούλάχιστον στελεχῶν του, ὁ βαθὺς αὐτοπεριορισμὸς τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρέποντος καὶ ὅταν εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τὰς πολιτικὰς καὶ τὰς ἀνθρωπίνους δὲν δίδουν διαρκῶς τὸ παράδειγμα μιᾶς ἐσωτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοκυριαρχίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι εἶχον νόμους διέποντας τὰς δημηγορίας τῶν ρητόρων των. Ἐπέβαλλον πρόστιμον 50 δραχμῶν εἰς τὸν ρήτορα ὅστις ἐξετραχυλίζετο εἰς προσωπικὰς ἐπιθέσεις ἢ ἐξήρχετο τοῦ θέματος, ἢ δὲν ἐχειρίζετο ἑκαστον θέμα χωριστὰ· ἐζήτουν ἀπὸ τὸν ρήτορα νὰ ὁμιλῇ χωρὶς θεατρικὰς

χειρονομίας, κρατών τὰς χεῖρας ὑπὸ τὸν χιτῶνα καὶ ὁ Αἰσχύνης εἰς τὸν «περὶ Παραπρεσβείας» περίφημον λόγον του κατηγόρησε αὐτὸν τὸν Δημοσθένην διότι ἀγορεύων... ἔξυεν ἐνίοτε τὴν κεφαλὴν του!

Οἱ νεώτεροι ὅμως Ἀθηναῖοι κατήργησαν ὅλους τοὺς γραπτοὺς καὶ ἀγράφους αὐτοὺς νόμους. Τίποτε δὲν ἔδωκε πλέον ἀπτήν τὴν εἰκόνα τούτου καὶ δὲν κατέδειξε εἰς ποῖον βάθος ἀνυποληψίας καταλήγει ὁ κοινοβουλευτισμὸς ὅταν παύσουν νὰ λειτουργοῦν οἱ ἄγραφοι αὐτοὶ νόμοι, ἀπὸ τὴν τελευταίαν μακρὰν συζήτησιν περὶ τῶν ἐπιστολῶν Ἑρχαρτ.

Ὑπουργοὶ ἀποκρύψαντες τὴν ὑπάρξιν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν, προσάγονται δίκην ζωοκλοπῶν τῆς ὑπαίθρου πρὸ τοῦ ἀγροφύλακος, διὰ νὰ ἀποδείξουν τὸ ἄλλοθι μὲ φωτογραφίας καὶ μαρτυρίας τῶν ὑπαλλήλων των. Ὁμολογοῦν ἀνενδοιάστως ὅτι κατεκράτησαν τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς συμφωνίας εἰς τὸ ἰδιωτικὸν των ἀρχεῖον. . . . διὰ νὰ δύνανται ἔπειτα νὰ ἀμυνθῶσι καλύτερον, ἐπαιρόμενοι μάλιστα διὰ τὴν δεξιολογίαν των ταῦ ἀμυνθῶσι καλύτερον, ἐπαιρόμενοι μάλιστα διὰ τὴν δεξιολογίαν των ταῦτην. Βεβαίουν ὅτι τὰ πάντα εἶχον ἐκθέσῃ εἰς τὸ Συντονιστικὸν συμβούλιον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καὶ ὅταν προσάγονται τὰ πρακτικὰ τῶν συζητήσεων των, ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν ἐμνημόνευσαν τὰς ἐπιστολάς. . . . διότι ὁ Πρωθυπουργὸς δὲν εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἀναγιγνώσκῃ κείμενα! Ἄλλοι συνυπεύθυνοί των βεβαίουν ὅτι δὲν εἶχον καμμίαν γνώσιν τῆς ὑπογραφῆς τῶν ἐπιστολῶν καὶ ὅταν ὁ κύριος ὑπεύθυνος τέως Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ τὰς συζητήσεις καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῶν ἐπιστολῶν ἐν Βόννῃ παρίστατο καὶ ὁ «ἀθῶος τοῦ πράγματος» ὑπουργός, οὗτος ἐπικαλεῖται τὴν ἀμνησίαν του καὶ τὸν φόρτον τῆς ἐργασίας!

Χθесινοὶ συνεργάται καὶ φίλοι, συνδεθέντες μὲ τὸν ὑπὸ κατηγορίαν Ὑπουργὸν διὰ κοινῶν ἀγώνων καὶ στεγασθέντες ὑπὸ τὰ πτερὰ τῆς προστασίας του ὅταν ἦτο παντοδύναμος, ἀναδιφοῦν τώρα εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ πρωτόκολλα, προσάγουν βεβαιώσεις γραφῶν καὶ κλητῆρων διὰ νὰ διαπιστώσουν τὴν ὑπεξαίρεσιν τῶν φακέλλων! Καὶ κατατίθεται μὲ ὅλην τὴν ἐπισιμότητα ἐνὸς ἱστορικοῦ ἐγγράφου εἰς χεῖρας τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, ἡ ἐπιστολὴ ἐνὸς ἰδιώτου βαρυνομένου ἀπὸ τὴν πλέον συντριπτικὴν ἠθικὴν κατηγορίαν, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι οἱ ἄλλοτε ὑπεύθυνοι Ὑπουργοί. . . . τὸν ἐκάλουν καὶ τὸν ἐπετίμων διότι τοὺς ἀπεκάλυψε, καὶ τοῦ συνίστων νὰ κάμῃ ὑπομονὴν ἕως ὅτου ἔλθουν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὁ κυρίως ὑπεύθυνος τῆς ὅλης ὑποθέσεως δὲν τολμᾷ νὰ τὸν διαψεύσῃ μετὰ περιφρονήσεως ἐγκυκλίων τοὺς κατηγόρους του διὰ τὴν ἀπρέπειαν τῆς χρήσεως τοιούτων ἀποδείξεων! Ἀρκεῖται εἰς δικανικότητος ἀξίας μιᾶς ἀπλῆς ὑποθέσεως πλαστογραφίας καὶ ἀφοῦ ἐπὶ ἔτη ἐπαίρετο διὰ τὸν μακιαβελισμόν του ὡς ὑψίστην ἀπόδειξιν πολιτικότητος, ὥθει τώρα τὸ ἀσυναίσθητον χιοῦμορ του μέχρι τοῦ νὰ κραυγᾷ εἰς τὴν ἐπώδον τοῦ λόγου του :

. . . «Ὅταν, ἀντὶ τῆς δημιουργίας μᾶς ἐνδιαφέρει μόνον ἡ ὑπονόμευσις. . . τότε οἱ τριγμοὶ τῆς καταρεύσεως ἀρχίζουν νὰ ἀκούωνται. . . .»

Τὸ Κράτος ἐπλήγη καὶ αὐτὸ ὡς θεσμὸς καὶ ὡς ὄργανωσις περισσό-

τερον καὶ ἀπὸ τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἐκπροσώπους του. Ἐνεφανίσθη ὡς ἀσύντακτον ἄθροισμα ἀνθρώπων ὅπου κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀκριβῶς τί συνέβη, ὅπου οἱ φάκελλοι παραδίδονται ἀπὸ ἀνωτάτους λειτουργοὺς του χωρὶς νὰ μείνουν περὶ τούτων ἵχνη εἰς τὰ ἀρχεῖα, καὶ χωρὶς οὐδεὶς ὑπεύθυνος νὰ ἔχῃ δώσῃ περὶ τούτου τὴν ἄδειαν ὅπου σοβαρώταται ἀποφάσεις λαμβάνονται χωρὶς νὰ παρακολουθῆται ἔπειτα ἡ ἐκτέλεσις καὶ ἡ τύχη των καὶ κανεὶς ἐκ τῶν παραστάντων εἰς τὰς σπονδὰς τῆς ὑπογραφῆς καὶ τὰς συζητήσεις «πρεσβευτῆς» «καθηγητῆς» «διευθυντῆς» καὶ ἄλλοι, νὰ μὴ ἐνδιαφερθῇ ἔπειτα τί ἐγίνε καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ ὅπου οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν μανθάνουν τὰ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς συμφωνίας ἀπὸ τοὺς ξένους πρεσβευτάς, καὶ οἱ ὑπευθύνως χειρισθέντες τὸ ζήτημα ὑπάλληλοι, βεβαίουν ἔπειτα διὰ μακροσκελῶν τηλῆμάτων των ὅτι δὲν γνωρίζουν τίποτε, ἐνῶ ὀλίγον κατόπιν ἄλλοι συνάδελφοί των - ὁ πρεσβευτῆς ἐν Βόννῃ - βεβαίει ὅτι ἔστειλεν εἰς τὸν ἴδιον ὅλα τὰ κείμενα δι' ἐνσφραγίστου προσωπικοῦ φακέλλου!

Καὶ τὸ χειρότερον : σήμερον, 10ην ἡμέραν μετὰ τὸν τερματισμὸν τῆς ἀμαρτωλῆς αὐτῆς συζητήσεως, ἡ πλᾶξ τῆς λήθης ἐκάλυψεν ἡδὴ ὅλας τὰς συγκινήσεις καὶ τὰς ἠθικὰς ἐξεγέρσεις τὰς ὁποίας εἶχε προκαλέσῃ! Ἡ διαδικασία τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς θὰ ταλανίσῃ ἐντὸς τῶν φατριαστικῶν δικράνων τῆς τὴν ὑπόληψιν τοῦ ὑπὸ κατηγορίαν Ὑπουργοῦ ἀλλὰ πέραν τούτου τίποτε! Οὐδεὶς ἀνώτερος λειτουργὸς θὰ ἔχῃ πταίσῃ οὐδεὶς ἐνοχος θὰ τιμωρηθῇ καὶ τὸ Κράτος ὡς μηχανισμὸς καὶ ὡς λειτουργία - τὸ κυριώτερον θύμα τῆς ὅλης συζητήσεως! - θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀμέριμνον νωχελὴ ρυθμὸν του.

Ὁ σκοπὸς εἰς ὃν ἀπέβλεπον οἱ πρωτεργάται τῆς κοινοβουλευτικῆς αὐτῆς τρικυμίας θὰ ἔχῃ ὀλοκληρωθῇ μὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κυριωτέρου ὑπευθύνου. Ὁ ἀνασχηματισμὸς, αἱ ἀποσκιρτήσεις, αἱ ἀναδιαιρέσεις τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου μὲ τὰς νέας δυνατότητας ὑπουργοποιήσεων, ἀπερρόφησαν τώρα ὅλων τὸ ἐνδιαφέρον. Μὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ στόμα ἀνέμενον οἱ προωθηθέντες εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς εὐνοίας, τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὀνείρων των, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοὶ ἐφησυχάζουν εἰς τὴν θαλπωρὴν τῆς ἀσημότητος. Δὲν θέλουν τὰς συγκινήσεις τῆς εὐνοίας μὲ τὰς ἀβεβαιότητάς της καὶ τοὺς κινδύνους τῆς συναδελφικῆς πεπονόφλουδας. Δὲν φιλοδοξοῦν νὰ διορθώσουν τίποτε διεκτραγωδοῦν τὰ σφάλματα τῆς ἡγεσίας, προλέγουν εἰς «φιλικὰς ἐκμυστηρεύσεις» τὸ μοῖραϊον τέλος τῆς, καὶ διαβεβαίουν οἰονδήποτε ἀνατέλλοντα ἀστὲρα περὶ τῆς ἐνδομύχου ἀφωσιώσεώς των. . . . ὅταν θὰ προβάλῃ ἀσφαλὴς εἰς τὸ στερέωμα τῆς ἐξουσίας. Συνδυάζοντες οὕτω τὰς ἐξασφαλίσεις τοῦ μέλλοντος μὲ τὴν βεβαιότητα τοῦ παρόντος, εὐρίσκουν ἀπείρους δικαιολογίας διὰ νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ προσυπογράφουν τὰ πάντα. Μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τὰς παραινέσεις τῶν φίλων των, ἔχουν τὴν εὐλικρίνειαν νὰ τοὺς εἴπουν ὅτι δὲν ἐνδιαφέρονται παρὰ διὰ τὸν μισθὸν των! Καὶ ὅλοι μαζύ, διαφωνοῦντες καὶ μὴ, πιστοὶ καὶ αἰρετικοί, εὐρέθησαν μίαν ἡμέραν σύμφωνοι νὰ ἀυξήσουν

τὴν βουλευτικὴν ἀποζημίωσιν ὅταν διὰ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς συνταξιούχους εἶναι τὸσον φειδωλοὶ! . . .

Δι' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἄνδρας ὁ Ἀριστοφάνης ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς Ἱππεῖς του τοὺς μακαρίους στίχους τοῦ Ἀμφιθέου του:

«Ἐγὼ δ' αἰεὶ πρόωτος εἰς ἐκκλησίαν
νοστίων κάθημαι κατ' ἐπειδὴν ὦ μόνος
στένω, κέχηνα, σκορδινῶμαι, πέρδομαι
ἀπορῶ, γράφω, παρατίλλομαι, λογίζομαι
ἀποβλέπων εἰς τὸν ἀγρόν· εἰρήνης ἐρῶ ν.»...

Καὶ ἐνῶ ὅλα αὐτὰ διαδραματίζονται εἰς τὸ κυβερνητικὸν στρατόπεδον, πρὸς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ ἐντείνονται αἱ ὑποποτι ζυμώσεις ἐνὸς ἀντισυναγερμικοῦ συναγερμοῦ, οἰσטרηλατουμένου ἀπὸ τὴν ὀπτασίαν τῆς κομμουνιστικῆς ἐφεδρίας ψήφων, ἄνευ τῆς ὁποίας ὅλοι οἱ ἀριθμητικοὶ ὑπολογισμοὶ τῆς μελλούσης ἐκλογικῆς μάχης διαψεύδονται. Ἀθόρυβοι συνεννοήσεις λαμβάνουν χώραν εἰς τὸ ἡμίφως τῶν φιλικῶν συζητήσεων καὶ διάφοροι δογματισμοὶ ὅτι «αἱ ψῆφοι δὲν ἔχουν χρῶμα» προβάλλονται μὲ τὴν ἀξίωσιν στιβαροῦ ρεαλισμοῦ.

Τὸ ἔθνος βλέπει, ἀκούει ἢ μαντεύει ὅλα αὐτά.

Καὶ δι' αὐτὸ τὸ χάσμα τὸ ὁποῖον χωρίζει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Charles Maurres ἀπεκάλεσε τὸ «νόμιμον κράτος» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ «πραγματικόν», εὐρύνεται πρὸς μίαν ἀβυσσαλέαν ἀντίθεσιν. Ἀκόμη περισσότερο: τὸ χάσμα πληροῦται ἀπὸ ἓν αἰσθημα ἀσυγκρατήτου περιφρονήσεως καὶ ἀηδείας πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες τοὺς ἐνσαρκώνουν. Περισσότερον παρὰ ποτὲ ἔχει γίνῃ πραγματικὴ ἢ συνείδησις, ὅτι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν διαβρωθέντα μέχρι τῶν ἐγκάτων του ἀπὸ 110 ἐτῶν κομματικῆς ζωῆς δὲν ὑπάρχουν παρὰ δύο πράγματα μὲ ὑγείαν, ἀποπνέοντα ἀληθινὸν ἐθνικὸν ἰδεαλισμὸν καὶ ἀνωτερότητα ψυχῆς: Τὸ ἐν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κρατικῆς πυραμίδος: τὸ Στέμμα. Τὸ ἄλλο εἰς τὴν βάσιν τῆς πυραμίδος τὴν μητέρα γῆν τοῦ Ἑθνους: Τὸν Λαόν.

Εἰς τὴν πολιτικὴν κρισιμότητα τὴν ὁποίαν συνθέτει τὸ κατάντημα ὧν τῶν λοιπῶν, αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι τῆς αὐτοεκκαθαρίσεως καὶ τῆς «ἀνανεώσεως» ἀσθενούντων ὀργανισμῶν, ἀποδεικνύονται καθ' ἡμέραν ἀνεπαρκεῖς. «Κάτι τὸ πολὺ σάπηρο ὑπάρχει εἰς τὸ βασίλειόν μας». Καὶ αὐτὸ ἐκκαθαρίζεται μόνον μὲ ἓν πελώριον κύμα ἐθνικῆς ὑγείας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰ ἀγνὰ ἔγκατα τῆς λαϊκῆς μάχης θὰ προωθηθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ φέρῃ πράγματι ἄλλους ἀνθρώπους, ἄλλα συστήματα, ἄλλας συνηθείας. Οἱ δύο πόλοι τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως ὁ Λαὸς καὶ τὸ Στέμμα, ἀποτελοῦν σήμερον τὴν ὑστάτην ἐλπίδα τῆς Αἰωνίας Ἑλλάδος. Ἀπὸ τὴν ἄμεσον σύμπραξιν των, θὰ ἔλθῃ μίαν ἡμέραν ἡ ἀνασύνταξις ἐκ βάθρων τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ νεωτέρα Ἑλλάς θὰ διαψεύσῃ τελικῶς ὅλας τὰς ἄλλας ἐποχὰς τῆς ἱστορίας της.

Π.

Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

(Τροποποιήσεις καὶ συμπλήρωσις τοῦ Α. Ν. 1671) 51 «Περὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου».

Τὸ νομοσχέδιον περὶ ἀνασυνθέσεως τῆς Κυβερνήσεως ἐμφανίζεται, ἀσχέτως τῶν πραγματικῶν λόγων οἵτινες τὸ ὑπηγόρευσαν, ὡς προῖον τῆς ἀνάγκης καλυτέρας διαρθρώσεως τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς λειτουργίας τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ.

Ὡς τοιοῦτον, βεβαίως, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς κεφαλαιῶδες νομοθέτημα. Θὰ ἔπρεπε μάλιστα νὰ εἶναι τὸ πρῶτον νομοθέτημα τὸ ὁποῖον ἦδη ἀπὸ τῆς 16ης Νοεμβρίου 1952 ἔπρεπε νὰ εἶχε κατατεθῇ εἰς τὴν Βουλὴν ἀπὸ μίαν Κυβέρνησιν ἰσχυρᾶς πλειονοψηφίας ἢ ὁποία δὲν ἦλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα, ἀλλὰ διὰ νὰ λύσῃ τὰ βασικὰ καὶ κεφαλαιώδη προβλήματα τῆς χώρας. Διότι, ἀπὸ πολλοῦ ἔχει γίνῃ συνείδησις, ὅτι ὁ κρατικὸς μας μηχανισμὸς καθυστέρει ἀφαντάστως εἰς τὴν ραγδαίως σημειωθείσαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας οἰκονομικὴ—κοινωνικὴν ἐξέλιξιν τῆς χώρας καὶ ὅτι χωρὶς τὴν κατάλληλον προσαρμογὴν του εἰς τὰς νέας συνθήκας, οἰαδήποτε μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κυβερνητικῆς στάθμης τῆς χώρας, δὲν θὰ ἀρκέσουν διὰ νὰ φέρουν τὴν ποθητὴν εἰς ὅλους ἐπὶ τὰ βελτίω μεταβολήν. Ἡ διόγκωσις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἐπέκτασις τῶν κρατικῶν ἀρμοδιοτήτων εἰς ἀπείρους νέους τομεῖς κοινωνικῆς δραστηριότητος, ἡ προβολὴ πλείστων τεχνικῶν εἰδικότητων συνεπεία τῶν τελευταίων προόδων κλπ. προσέδωκαν εἰς τὸν διοικητικὸν μηχανισμόν τοῦ κράτους μίαν ἰδιαιτέραν βαρύτητα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ εἶναι πλέον ὑπερβολὴ τὸ νὰ λέγεται ὅτι τὸ Κράτος ὡς διοικητικὸς μηχανισμὸς ἀποτελεῖ σήμερον μίαν πραγματικότητα ἐγγίζουσαν τὰς ἀμέσους ἀνάγκας τοῦ λαοῦ πολὺ ἀμεσώτερον καὶ πολὺ οὐσιαστικώτερον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν συγκρότησιν τῆς χώρας.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μόνον Ἑλληνικόν. Εἶναι πρόβλημα παγκόσμιον συναφὲς πρὸς αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς εἰς ὅλα τὰ στάδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα περνᾷ. «Εἴ μεθα ἀντιμέτωποι ἐνὸς γιγαντιαίου προβλήματος κοινωνικοῦ συντονισμοῦ».—ἔγραψεν εἰς ἓν σπουδαῖον ἔργον του ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ διοικητικοῦ συστήματος ὁ Gladden.— Πολιτισμοὶ ἐβλάστησαν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἔπειτα ἀπέτυχον ἐπάνω εἰς ἓν καίριον σημεῖον: δὲν διέκριναν τὴν κλεῖδα τῆς περαιοτέρου προόδου καὶ ἡ ὥθησις πρὸς μεταβολὴν δὲν ἐκινήθη.

Δι' ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι ζῶμεν κατ' οὐσίαν ὑπὸ ἓν καθεστὼς διοικητικὸν διαμορφωθὲν περιστατικῶς κατὰ τὰς ἐκάστοτε προβληθείσας ἀμέσους ἀνάγκας, κομματικὰς ἢ προσωπικὰς, ἀλλὰ τοῦ ὁποῖου τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ παραμένουν οἷα ἦσαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ἡ ἀνάγκη μιᾶς τοιαύτης διοικητικῆς μεταβολῆς διαγράφεται ἀκόμη πλέον ἐπιτακτικῇ καὶ προσλαμβάνει τὴν ἔκτασιν μιᾶς ἀληθινῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως. Πάρα πολλὰ συνήθειαι ἔχουν καθιερώσῃ, διὰ τῆς χρήσεως, τὴν ἀποσυνθετικὴν τῶν ἐπιδράσιν· πάρα πολὺ μεγάλη σύγχυσις ἔχει προϊόντος τοῦ χρόνου δημιουργηθῇ, ὥστε νὰ εἶναι πλέον δυσχερεστάτη ἡ θεραπεία διὰ τῶν συνήθων μέσων. Ὅλοι ἀσχάλλομεν διὰ τὴν βραδυκινήσιαν τῆς διοικητικῆς μηχανῆς, τὴν προχειρότητα, τὸ ἀσυντόνιστον τῶν ἀποφάσεων, τὴν οἰκτρὰν ἀσυναρτησίαν τῶν κειμένων, τὸ χάος τῆς νομοθεσίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προβάλλει ὡς ἀναγκαῖος πλέον ρυθμιστής, κυκλῶν σατραπίσκων τῶν «ἀρμοδίων» γραφείων, παντοδύναμος διὰ τῆς εἰδικεύσεως εἰς τὸν χειρισμὸν τῆς πολυνομίας καὶ ἀνεύθυνος συνάμα διὰ τῆς μεθόδου τῶν «συμβουλίων» ἢ τῆς «ὑπουργικῆς εὐθύνης». Ὅταν ὅμως ἔρχεται ἡ στιγμή τῆς θεραπείας, τίποτε τὸ σοβαρὸν δὲν προβάλλεται καὶ ὁ ὀγκόλιθος τοῦ προβλήματος θριμματίζεται εἰς νο-

μοδετήματα καλύπτοντα ἐκ τοῦ προχείρου μίαν συγκεκριμένην ἀνάγκην κομμα-
τικήν ἢ προσωπικήν, ἢ παραπέμποντα εἰς μίαν ἐπιτροπὴν «συντονισμοῦ», τὴν
ἐξεύρεσιν τῆς θεραπείας. . .

* * *

Τὸ θέμα εἶναι βεβαίως ἀπέραντον, καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἀρκεσθῶμεν ἐντὸς τῶν
ἀναγκαστικῶς περιορισμένων πλαισίων τοῦ παρόντος ἀρθροῦ, νὰ διαγράψωμεν
εἰς ἀδροτάτας γραμμάς, ποῖα εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ μῖας πραγματικῆς ἀντιμε-
τωπίσεώς του.

Μία πραγματικὴ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ εἰς τὰς ση-
μερινὰς ἀνάγκας πρέπει :

1. Νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διάρθρωσιν ὅλων τῶν ὁμοειδῶν κρατικῶν λειτουρ-
γιῶν ὑπὸ κοινὴν Ὑπουργικὴν ἀρμοδιότητα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποφεύγεται
κατὰ τὸ δυνατόν ἡ διασπορὰ καὶ ἡ σύγχυσις ἐνεργειῶν νὰ ἐξασφαλίζεται δὲ ὁ πη-
ρέστερος συντονισμὸς διοικήσεως. Εἶναι ἀφάνταστος ἡ σπατάλη ἐνεργείας - χρό-
νου καὶ χρημάτων - ἐκ τῆς διασπορᾶς ὁμοειδῶν ὑπηρεσιῶν εἰς διάφορα ὑπουργεῖα
καὶ ἡ ὑπὸ ποικίλλα προσχήματα διεκπεραίωσις ὁμοίας ἢ παραπλησίως φύσεως
ὑπηρεσιῶν ὑπὸ πλειόνων ὑπουργείων. Ἄς σκεφθῇ μόνον κανεὶς τὶ ἀντιπροσω-
πεύει εἰς χρόνον καὶ εἰς χρήμα ἡ κατάστασις αὐτὴ ὅταν ἡ μεταβίβασις ἐνὸς ἐγ-
γράφου ἀπὸ ἐνὸς Ὑπουργείου εἰς τὸ ἄλλο ἀπαιτεῖ κατὰ κανόνα 5 - 6 ἡμερῶν
καθυστέρησιν, ἐκεῖ ὅπου ὑπὸ τὴν ἰδίαν στέγην δύο «ἀρμόδιοι» δὲν θὰ ἐχρειά-
ζοντο εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων παρὰ προφορικὴν συνεννόησιν 10'
λεπτῶν.

Ἄς σκεφθοῦν οἱ ἐργαζόμενοι εἰσαγωγεῖς τὶ χρειάζονται εἰς διατυπώσεις
ἐκτελωνισμοῦ τῶν ἐμπορευμάτων των, διατυπώσεις προσδιορισθείσας. . . πρὸ
ὁ γδοήκοντα ἐτῶν. Τὰς διατυπώσεις αὐτὰς ἐπρόκειτο νὰ ἀτλοποιήσῃ
μεγάλῃ ἐπιτροπῇ συσταθεῖσα πρὸ 5ετίας (διαταγὴ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ὑπ'
ἀρ. 50 τῆς 8|3|1949), χωρὶς ἕως σήμερον τίποτε νὰ ἔχῃ γίνῃ.

Ὑπηρεσίαι τεχνικαὶ ὁμοειδεῖς εὐρίσκονται ἐγκατεστημέναι εἰς διάφορα
Ὑπουργεῖα. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι διεσπαρμένη, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τῆς
ἢ δημοσίᾳ ἀντίληψις τεμαχίζεται εἰς ἀπειρίαν σωματείων καὶ δημοσίων ὑπηρε-
σιῶν, αἱ ἀσφαλίσεις ἐξυπηρετοῦνται ἀπὸ ἓνα κυκλαῖον Ὑπουργείων καὶ Τα-
μείων, κ. ὅ. κ.

Μόνον αὐτῶν ὅλων ἡ μεταβολὴ θὰ ἦρξη διὰ νὰ δώσῃ ἄλλην ἀποδοτικό-
τητα εἰς τὴν κυβερνητικὴν μηχανὴν καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἓνα ὀγκόλιθον ἀπὸ τὰ
στήθη τοῦ μαρτυρικοῦ ἐκείνου ὅντος τὸ ὅποιον ἔχει νὰ διεκπεραιώσῃ μίαν οἰαν-
δήποτε ὑπόθεσιν μὲ ἐλληνικὰς ὑπηρεσίας.

2. Διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ὅμως ἡ ἀναδιάρθρωσις αὐτὴ καὶ νὰ καταστῇ αὐτό-
ματος ὁ συντονισμὸς ὁμοειδῶν ὑπηρεσιῶν χρειάζεται τὴν, ὑπὸ ὀλιγάριθμα καίρια
Ὑπουργεῖα, ὑπαγωγὴν ὑπὸ τὴν μορφήν Ὑφυπουργείων τῶν συγγενῶν ὑπηρεσιῶν.
Ἡ ἀνεξάρτητος συσσωμάτewis ἀρμοδιοτήτων εἰς χωριστὰ Ὑπουργεῖα προῖδν
τῆς ἀνάγκης ἱκανοποιήσεως ἀπαιτήσεων ἢ τῶν τυχαίων ἐμπνεύσεων τῆς στιγ-
μῆς, δημιουργεῖ σὺν τῷ χρόνῳ καταστάσεις καὶ συμφέροντα ὑπηρεσιακὰ τὰ ὅποια
τέμνουν βυθῶς τὸν κρατικὸν ὀργανισμὸν ἐκεῖ ὅπου ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θὰ
ἐπέβαλλε τὴν ἐνότητάν τε λειτουργίας καὶ ὀργανώσεως.

Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐγένετο ἀκόμη πλέον αἰσθητὴ εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα
ὅπου οἰκονομικὴν πολιτικὴν διεξάγει κατ' οὐσίαν πλειὰς Ὑπουργείων, διαμορ-
φωσάντων σὺν τῷ χρόνῳ χωριστοὺς τομεῖς οἰκονομίας ὀδηγήσαντας ἐν τέλει εἰς
τὴν δημιουργίαν Ὑπουργείου Συντονισμοῦ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προστεθῇ καὶ ἐν
ἀκόμῃ ἀνεξάρτητον οἰκονομικὸν Ὑπουργεῖον ἐν ἀντιδικίᾳ πρὸς τὰ ἄλλα δι-
ατελοῦν.

3. Ἡ ἱεραρχικὴ αὕτη διάρθρωσις τῶν ὑπουργείων, ἐν εἴδει κορυφῶν πυρα-

μίδων ὕφυπουργείων συγγενοῦς ἀρμοδιότητος, θὰ ἐπιτρέπῃ ἐξ ἄλλου τὴν ὀλιγο-
μελῇ συγκρότησιν τῆς καθ' ἑαυτὸ Κυβερνήσεως καὶ θὰ τὴν καθιστᾷ πραγματικὸν
ἀνώτατον συντονιστικὸν ὄργανον τοῦ κράτους. Αὕτη εἶναι ἀκριβῶς ἡ κυρία ἀπο-
στολή τοῦ Ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ δι' αὐτὸ ὁ θεσμὸς τῆς «συλλογικῆς εὐ-
θύνης» του δὲν ἔχει μόνον Συνταγματικὴν ἐννοιαν ἀλλὰ καὶ διοικητικὴν, διαρ-
θρωτικὴν τοιαύτην. Καὶ εἶναι ἐκπληκτικὸν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπικρίνουσα τὸ-
νομοσχέδιον περιορίσε τὰς ἐπικρίσεις ἐπὶ τῆς συνταγματικῆς μόνον πλευρᾶς. Διὰ
νὰ γίνῃ ὅμως τοῦτο πραγματικότης καὶ νὰ μὴ καταλήξουν τὰ μέλη τῆς κυβερνή-
σεως νὰ εἶναι εἶδος ὑπερυπουργῶν ἀσφυκτιῶντων ὑπὸ τὴν συσσώρευσιν εὐρυτά-
των ἀρμοδιοτήτων, θὰ πρέπει νὰ λάβῃ χώραν νομοθετικὴ κατοχύρωσις τῆς κα-
θαρῶς κυβερνητικῆς καὶ συντονιστικῆς ἀρμοδιότητός των, τῆς διοικήσε-
ως τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὕφυπουργείων νομοθετικῶς περὶ-
ερχομένης εἰς τοὺς ὕφυπουργοὺς καὶ μόνον. Οὕτω μόνον
ἡ Κυβέρνησις θὰ κυβερνᾷ, δηλαδὴ θὰ καθορίζῃ τὴν πολιτικὴν καὶ θὰ ἐπο-
πτεύῃ, ἐνῶ οἱ ὕφυπουργοὶ θὰ διοικοῦν. Ὁ διαχωρισμὸς αὐτὸς ἀρμοδιοτήτων θὰ
ἀποτελέσῃ τὴν ἀπαραίτητον χειρουργικὴν παρέμβα-
σιν ἢ ὁποῖα θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ κράτους — τὴν Κυβέρνησιν —
ἀπὸ τῆς συσσώρευσιν διοικητικῆς φύσεως ἀπασχολήσεων ἥτις οὔτε εἰς τὴν Κυ-
βέρνησιν ἐπιτρέπει νὰ κυβερνᾷ πραγματικῶς οὔτε εἰς τὴν διοίκησιν νὰ διεξάγῃ-
ται γοργῶς καὶ ἐπωφελῶς. Θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀληθινὴν διοικητικὴν ἐπανάστα-
σιν τῆς ἐποχῆς μας ἢ ὁποῖα θὰ προσαρμόσῃ τὸν κρατικὸν μηχανισμόν εἰς τὰς
νέας συνθήκας τῆς ζωῆς.

4. — Διὰ τὸν οἰκονομικὸν εἰδικώτερον τομέα ὁ συντονισμὸς εἰς τὸ ὑπουργι-
κὸν καὶ μόνον ἐπίπεδον, δὲν εἶναι προφανῶς ἐπαρκής. Ἡ ὑπαρξὶς οἰκονομι-
κοῦ ἐπιτελείου εἰς ἐπίπεδον διοικητικόν, ὅπου θὰ προ-
παρασκευάζεται καὶ θὰ παρακολουθῇ ἡ ὅλη οἰκονομικὴ δραστηριότης εἶναι
ἀπαραίτητος. Ἡ κατὰ τὰς περιστάσεις συγκρότησις ἐπιτροπῶν, εἴτε ἐξ Ὑπουρ-
γῶν εἴτε ἐξ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων, ἔχει ὅλα τὰ μειονεκτήματα τῆς προχειρότη-
τος καὶ τῆς ἀσυναρτησίας, τὰ ὅποια καταλήγουν μοιραῶς εἰς τὰ γνωστὰ παρα-
στρατήματα τῶν ὁποίων εἴμεθα καθημερινῶς μάρτυρες, καὶ τὰ ὅποια δίδουν θλι-
βεράν τὴν εἰκόνα τῆς ἐλλείψεως σοβαρότητος εἰς τὴν οἰκονομικὴν μας προσπά-
θειαν. Ἀντιθέτως ἡ ὑπαρξὶς τοιοῦτου οἰκονομικοῦ ἐπιτελείου καταλλήλως συγ-
κροτουμένου, θὰ παρέχῃ εἰς τὸν κυρίως ὑπεύθυνον τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς
ὕπουργόν τὴν δυνατότητα συστηματικοῦ καὶ οἰονεῖ ὀργανικοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκο-
νομικῆς πολιτικῆς. Ὁ διευθύνων τὸ οἰκονομικὸν αὐτὸ ἐπιτελεῖον ὑπουργός, με-
τέχων τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ μὴ ἔχων καμμίαν διοικητικὴν ἀρμοδιότητα θὰ
ἔφερε πρὸ αὐτοῦ τὴν συντονισμένην οἰκονομικὴν ἀποψιν ἐπὶ τῶν ὑπὸ συζήτησιν
θεμάτων καὶ θὰ ἐπέτρεπε σοβαρὰν καὶ ἐμπεριστατωμένην συζήτησιν τῶν εἰσηγή-
σεων τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κύρια θέματα μῖας πραγματικῆς Κυβερνητικῆς ἀναδιαρθώ-
σεως τῆς χώρας. Θὰ ἤλπιζε κανεὶς νὰ εἶχον υἱοθετηθῇ ἀπὸ μίαν Κυβέρνησιν εὐ-
ρείας λαϊκῆς πλειοψηφίας ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συγκροτήσεώς της,
διότι μόνον τοιαύτη Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοιαύτης ὀλικῆς
μεταρρυθμίσεως. Ἀντὶ τούτου ἀφ' οὗ διήλθομεν τὸ στάδιον τοῦ διορισμοῦ ἐνὸς
οἰκονομικοῦ ἀνθυπάρχου τελείως ἀπαρασκεύου διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, ναυαγῆσαν-
τος ἔπειτα εἰς τὸν κυκλαῖον τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τῶν προχείρων ἐξοικονομή-
σεων τῶν πραγμάτων κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ πρώτου τυχόντος ἐμπίστου συμ-
βούλου του, εἰσερχόμεθα τώρα εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐποπτείας διαφόρων τομέων -
κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς κομματικῆς ἰσορροπίας ἐπιλεχθέντων - ἀπὸ ὑπουργοὺς α'
τάξεως ἔχοντας ἤδη τὸ βάρος τῆς διοικήσεως ἄλλων ὑπουργείων καὶ οἱ ὅποιοι θὰ
πρέπει νὰ συντονίζουν ἰσοδυνάμους νομοθετικῶς καὶ συνταγματικῶς ὑπουργοὺς

στερεώς φυσικά έχομενους τῶν ἀρμοδιοτήτων των. Διότι βεβαίως μόνον αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρ. 6 παρ. 1 τοῦ νομοσχεδίου καὶ δὲν θὰ ἦτο σοβαρὸν νὰ λεχθῇ ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ «ἀναδιάρθρωσις» ἔγινε διὰ νὰ προστεθοῦν 3 ὑφυπουργοὶ καὶ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα ὁ Πρωθυπουργὸς νὰ διορίζη παρ' αὐτῷ ἐπιτροπὰς ἐξ Ὑπουργῶν καὶ ὑπαλλήλων!! (ἀρθρ. 5) Ποῦ θὰ ὁδηγήσῃ ὅμως τὸ στάδιον αὐτό, δὲν χρειάζονται μαντικαὶ ιδιότητες διὰ νὰ προῖδῃ τις. Χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ ἀδικήσωμεν κανένα προσωπικῶς οὔτε νὰ γίνωμεν μάντις κακῶν, δυνάμεθα νὰ προῖδωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι δύο τινα μόνον θὰ συμβοῦν ἐν τῇ πράξει :

εἴτε τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς «ἀναδιάρθρωσεως» δὲν θὰ λειτουργήσῃ καθόλου καὶ οἱ καθ' ἑκάστα ὑπουργοὶ θὰ ἐργάζονται ἀκριβῶς ὅπως ἕως τώρα ἀποκροῦντες πᾶσαν «ξένην» παρέμβασιν εἰς τὰς ἀρμοδιότητάς των·

εἴτε θὰ παύσουν νὰ κυβερνῶνται καὶ αὐτὰ τὰ Ὑπουργεῖα τῶν ἐποπτευόντων Ὑπουργῶν - Ἀντιπροέδρων. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὸ ἔν ἐξ αὐτῶν - τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν - ἡ ἀκυβερνησία καὶ ἡ ἀποτελμάτως ἔχει ἤδη ὀλοκληρωθῇ, θὰ προεκταθῇ ἀπλούστατα ἡ κατάστασις αὐτὴ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν λοιπὸν κυβερνητικὸν τομέα ὁ ὁποῖος θὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΣΗΜΑΙΝΟΝΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐξοπλισμὸς τῆς Ἑλβετίας

Τὸ New-York Herald Tribune τῆς 13ης Νοεμβρίου δημοσιεύει ἐκτάκτου ἐνδιαφέροντος ἀνταπόκρισιν ἐκ Γενεύης σχετικῶς πρὸς τὴν τελευταίως ἀποφασισθεῖσαν προμήθειαν 100 τάνκς τύπου Centurion διὰ τὸν Ἑλβετικὸν στρατόν. Ἀσχέτως τῶν συζητήσεων αἰτίνας προεκλήθησαν ἐν Ἑλβετίᾳ τόσον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἢν συνεπάγεται ἡ προμήθεια αὕτη, ὅσον καὶ σχετικῶς πρὸς τὸν προκρινθέντα τύπον, ὅστις παρ' ἄλλων μὲν θεωρεῖται ἀπλοχαιώμενος ἤδη παρ' ἄλλων δὲ ὑπεράγαν βαρὺς διὰ τοὺς Ἑλβετικούς δρόμους, τὸ θέμα ἐμφανίζει σημαντικὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν ὅλην στρατηγικὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἑλβετικοῦ ἐπιτελείου. Μέχρι πρό τινας ἡ στρατηγικὴ αὐτοῦ ἀντίληψις ἐστιχοῦτο ἐπὶ τοῦ «ὀχυροῦ» τῶν Ἑλβετικῶν Ἀλπεων ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἀπεσύροντο αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις φράσσουσαι τὴν κάθοδον ἐχθρικών δυνάμεων ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον. Ἡδὲ ὅμως τὸ Ἑλβετικὸν ἐπιτελεῖον προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἄμυναν τῶν Ἑλβετικῶν διαβάσεων ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς. Καὶ τοῦτο χρειάζεται ἡ κάλυψις τοῦ βορειοτερίου τμήματος τῆς χώρας ὅπερ κατὰ τὸ πλείστον εἶναι πεδινόν. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ἡ προμήθεια τάνκς κατέστη ἀναγκαία. Ὁ Ἑλβετικὸς στρατὸς δηλ. καλεῖται ἤδη νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἄμυναν ὀλοκλήρου τῆς χώρας, τοῦθ' ὅπερ ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόφραξιν ἐχθρικών διαβάσεων πρὸς τὴν κεντρικὴν Γαλλίαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΡΘΡ. 35 ΠΑΡΑΓΡ. 2 ΤΟΥ ΣΥΝ|ΤΟΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ὑπὸ *Χρήστου Σγουρίτσα* Καθηγητοῦ τοῦ Συν|κοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (*ἔκδοσις 1954).

Ἡ μέχρι τοῦδε ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς Νομοθετήσεως διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς ἐνεφάνισεν πολλὰ ζητήματα.

Ἡ ἐπιστημονικὴ διαπραγμάτευσις τῶν ἐκ τῆς πρακτικῆς ἀνακυφάντων ζητημάτων, ὡς καὶ γενικῶς ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπὶ τοῦ νέου συνταγματικοῦ αὐτοῦ θεσμοῦ δύνανται νὰ γεννηθῶσι, ἦν ἐπιχειρεῖ ὁ συγγραφεὺς, ἀποτελεῖ σπουδαῖον εὐχρησμά.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐν τῇ ἄνω μελέτῃ ὑποστηριζομένη ἀπόφαις περὶ τῆς ἀντισυνταγματικότητος τῆς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξουσιοδοτήσεως κυρώσεως τῆς συμφωνίας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Η. Π. Ἀμερικῆς τῆς 12|IV|1953 «περὶ στρατιωτικῶν ἐνκολιῶν» διὰ τοῦ ΝΔ 2733|53 καθ' ὅσον ὡς ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς πρόκειται περὶ συνθήκης ἀναφερομένης εἰς παραχωρήσεις, περὶ ὧν ἀπαιτεῖται συγκατάθεσις τῆς Βουλῆς (ἀρθ. 32 καὶ 33 παρ. 3 τοῦ Συν|τος) ἐκτὸς τοῦ τυπικοῦ νόμου. Δι' ἀδρῶν ἐπιχειρημάτων ὁ σ. καταδεικνύει τὰς ὑποστηρικθίστας ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ κ. Κανελλοπούλου τελείως ἀδασίμους καὶ ἀνεπιδέκτους ὅχι ἐπιστημονικοῦ ἀλλὰ οὕτως κοινῶς ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Συντάγματος ἐρρίσματος.

Π. Ν. ΠΙΠΙΝΕΛΗ

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕΩΣ (*)

Κύριε Πρόεδρε,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐχω βαθυντάτην συνείδησιν τῆς τιμῆς ἡ ὁποία μοὶ προσγίγνεται σήμερον διὰ τῆς παρουσίας σας ὑπὸ τὴν φιλόξενον ταύτην στέγην. Ἐλπίζω δὲ ὅτι ἀνταπέδωκα ἤδη μέρος τῆς τιμῆς ταύτης, ἐκλέξας ὅπως διαπραγματευθῶ πρὸ Ὑμῶν ἐν θέμα τόσης σημασίας ὅσον εἶναι «Ἡ Ἑλλάς καὶ τὰ σύνορά της». Διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἐνέχει. δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, τοιαύτην σημασίαν, ἐλπίζω νὰ καταδείξω εὐθὺς ἀμέσως.

Ἄς εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ἀρκετὴ, ἡ βεβαίωσίς μου ὅτι εἰς τὸ θέμα αὐτὸ συνοψίζεται κατ' ἐμὲ ὀλόκληρον τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι προκειμένου νὰ ἐκλέξω τὸ περιβάλλον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θὰ τὸ ἀνέπτυссον, ἡ προτίμησίς μου ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὴν Μακεδονικὴν Πρωτεύουσιν.

Ἄλλὰ πρὶν ἢ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν αὐτοῦ τούτου τοῦ θέματος, ἐπιβάλλεται νομίζω νὰ ἐκκαθαρίσωμεν δύο προκριματικὰ οὕτως· εἰπεῖν ζητήματα : ἑάν, δηλαδή, τῶντι ὑπάρχουν ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας σύνορα στρατηγικὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἢν μέχρι τοῦδε ἀπεδίδομεν εἰς τὸν ὅρον αὐτόν, καὶ ἑάν τῶντι τὰ σύνορα ἀποτελοῦν σήμερον πραγματικότητα ἀπὸ πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως.

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ δὲν ἔχουν μόνον θεωρητικὴν ἀξίαν οὔτε προβάλλονται μόνον διὰ νὰ εὗρουν μίαν εὐκολὴν ἀπάντησιν. Ἀπηχοῦν βαθύτερας καὶ οὐσιαστικὰς ἀντιρροήσεις ἀπορροεύσας ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς. Πολλάκις δὲ τὰ συνήντησα εἰς τὸν δρόμον μου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διασκέψεως τῆς εἰρήνης, ὁσάκις ἐζητοῦμεν νὰ προωθήσωμεν τὰ σύνορά μας κατὰ τινα χιλιόμετρα πρὸς Βορρᾶν διὰ νὰ τὰ καταστήσωμεν ἀσφαλέστερα, ἠκούομεν συχνότατα τὴν ἀντίρροσιν ὅτι σήμερον ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῶν νεωτέρων πολεμικῶν μέσων, τῆς ἀεροπορίας, τῶν μηχανοκινήτων

(*) ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ τοῦ 1ου τεύχους ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ τῶν «ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΦΥΛΛΩΝ». Παρακλήσει ἀναγνώστων τῶν Πολιτικῶν Φύλλων μὴ ἀρκεσθέντων εἰς τὴν ἐν σελίδι 217 τοῦ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ καταχωρηθεῖσαν περίληψιν τῆς δοθείσης εἰς τὴν Αἰθουσαν τῆς Ἐταιρείας *Μακεδονικῶν Σπουδῶν* ἐν Θεσ|νίκῃ τὴν 12 Ἰουνίου 1954, διαλέξεως, δημοσιεύομεν ταύτην εἰς τὸ παρὸν τεῦχος 1ου ὀλόκληρον.

κλπ., τὰ στρατηγικά σύνορα «ἀποτελοῦν ἀπρηχαιωμένην ἔννοιαν» καὶ δὲν ἔχουν ἀπολύτως καμμίαν ἀξίαν. Αἱ νεώτεραι ἐξελίξεις προσέδωσαν πρόσθετον ἀληθοφάνειαν εἰς τὰς ἀπόψεις αὐτάς εἰς σημεῖον ὥστε πολλοὶ νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι ἀνεγράφησαν τελείως τὰ μέχρι τοῦδε δεδομένα τῆς πολεμικῆς τέχνης. Τὰς ἀπόψεις δὲ ταύτας δὲν ἠκούομεν μόνον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐχθρῶν μας· τὰς ἠκούομεν καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἀπολύτως καλοπροαίρετων ἀνθρώπων οἵτινες διεπνέοντο ἀπὸ θερμὸν αἶσθημα συμπαθείας διὰ τὴν χώραν μας.

Ἐν τούτοις καὶ ἀπλὴν ἐπαφὴν ἔαν ἔχη τις πρὸς τὴν στρατιωτικὴν πραγματικότητα, χωρὶς οὐδεμίαν ἀξίωσιν εἰδικότητος τινος, δὲν δύναται νὰ ἀγνοῇ ὅτι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀπὸ τακτικῆς τοῦλάχιστον ἀπόψεως, καὶ ἡ ἐλαχίστη πτυχή τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ μικρότερος διαχωρισμὸς ὑδάτων, εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουσιν ἐπιδράσιν ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς μιᾶς ἐπιχειρήσεως. Τὰς δυνατότητας τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ἔδαφος, δὲν ἐμείωσαν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὰ νεώτερα τεχνικά μέσα. Οἱ ἀρμοδιώτεροι ὅλων ἐν προκειμένῳ, δηλ. ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἠγῆθησαν καὶ θὰ ἠγηθῶσιν ἴσως καὶ εἰς τὸ μέλλον μεγάλων στρατιῶν ἐν πολέμῳ, ἀπεφάνθησαν σαφῶς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. «Τὰ νέα τεχνικά μέσα - ἔλεγε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1952 εἰς τὸ Lafayette Club τῆς Βοστώνης ὁ ἄλλοτε ἀρχιστράτηγος τοῦ NATO στρατηγὸς Ridgway - ἐπέφεραν ἀληθῶς ἐπαναστατικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην. Ἀποφασισμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, στερεῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοποθετημένοι, θὰ παραμείνωσιν ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων ἐν πολέμῳ». Καὶ ὁ διάδοχος τοῦ στρατηγὸς Grunther εἰς συνέντευξίν του δοθεῖσαν ὀλίγον μεταγενεστέρως πρὸς Γάλλον δημοσιογράφον τοῦ ἔλεγε τὰ ἑξῆς : «Ὁ πόλεμος τῆς Κορέας ἀπετέλεσε τὸν θρίαμβον τοῦ πεζικοῦ. Ἐπὶ δύο καὶ πλέον ἔτη, Βορειοκορεάται καὶ Κινέζοι, ὠχυρωμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ χωρὶς καμμίαν βοήθειαν τῆς ἀεροπορίας τῶν ἀντέστησαν εἰς τὰς συντριπτικὰς ἐπιθέσεις τῆς βομβαρδιστικῆς μας ἀεροπορίας».

Αἱ ἀντιλήψεις αὗται διαφαίνονται καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ γυμνάσια τῶν δυνάμεων τοῦ NATO, ὅπου ἡ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀντίστασις ἐντὸς περιχαρᾶς ὀχυρῶν, φαίνεται νὰ ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον διὰ τὴν ἀπόθνησιν τῶν δυνάμεων τῆς «ἐχθρικῆς» εἰσβολῆς πρὸς ἄλλας ἀτραποὺς ἡσσοнос ἀντιστάσεως ὅπου τὰς ἀνέμενον φίλιαι μηχανοκίνητοι δυνάμεις ἀντεπιθέσεως. Ἀπὸ τὰ τελευταῖα μάλιστα γυμνάσια ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Καβάλλας (Hellfast) ἡ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀντίστασις, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν εἰδικωτέρων συνθηκῶν τῆς Βαλκανικῆς ἐμφανίζεται ἀκόμη πλέον σημαντικὴ ὥς ἐκ τῶν δυσκολιῶν τῆς ἀποβάσεως μεγάλων συμμαχικῶν δυνάμεων ἐνισχύσεως. Αἱ ἰδιαιτέραι τῶν συνθηκῶν ἀμύνης τῆς χώρας μας, μὲ τὸ στενὸν περιθώριον συμπτύξεως ἀπὸ τῶν συνόρων πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἀνάγκην ταχείας ἀποβατικῆς ἐνισχύσεως, δίδουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἰσχυρᾶς ἀμυντικῆς γραμμῆς πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ δι' ἐλάχιστας ἀκόμη ἡμέρας καὶ ὥρας, ζωτικὴν τῶντι σημασίαν.

Εἶναι ἐπομένως τελείως ἀδύνατον νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὰ «στρατηγικὰ σύνορα» δὲν ἀποτελοῦν καὶ σήμερον ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθὸν μίαν ἀναμφισβήτητον πραγματικότητα καὶ ὅτι ἡ κατάλληλος γεωγραφικὴ καὶ ἐδαφολογικὴ

διαμόρφωσις τῶν δὲν παίζει σημαντικὸν ρόλον διὰ τὴν ἀσφάλειαν μιᾶς χώρας.

Ἀπὸ πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως ἐπίσης, εἶναι ἀκόμη ὀλιγώτερον δυνατόν νὰ ἀμφισβητηθῇ ὅτι ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σύνορα βαθύτατα χαραγμένα καὶ ὅτι τὰ σύνορα αὐτὰ ἀποτελοῦν μέρος ἀναπόσπαστον τῆς διεθνoῦς πραγματικότητος.

Ἐχει γίνεαι συνήθεια, ἄλλοτε ὑπὸ τὸ κράτος ὠρισμένων διπλωματικῶν ἀναγκαιοτήτων, καὶ ἄλλοτε ἀπὸ ἀπροσεξίας καὶ ἀνεπαρκῆ γνώσιν τῶν πραγμάτων, νὰ χρησιμοποιῇται σήμερον τὸ σχῆμα ὅτι «ἡ πρόοδος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τείνει νὰ καταστήσῃ τὰ σύνορα ἀπλᾶς διοικητικὰς διαιρέσεις μεταξὺ κρατῶν». Ἄλλοι, ζῶντες εἰς μακρυνὰς χώρας καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν εὐρυτέρων διαστάσεων τῆς Ἀμερικανικῆς Ἡπείρου, ἀποβλέπουν πρὸς τὰ σύνορα τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν μὲ ἐλαφρὰν ἀνυπομονησίαν διαποροῦντες διατὶ τόσῃ μεγάλῃ ἀντίστασιν συναντᾷ ἡ συσσωμάτωσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ διατὶ τόσῃ μεγάλῃ σημασίαν ἀποδίδουν ταῦτα εἰς «ἀπρηχαιωμένας καταστάσεις» καὶ δὲν σπεύδουν νὰ θυσιάσουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο διὰ νὰ διευκολύνουν τὴν δημιουργίαν εὐρυτέρων ὑπερκρατικῶν σχηματισμῶν. Ἄλλοι τέλος ἐξυπηρετοῦντες ἰδέας πλήρους ἀνατροπῆς τοῦ κόσμου ἐν τῷ ὁποίῳ ζῶμεν ἔχουσι κατ' οὐσίαν καταργήσει τὰ σύνορα εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὸν συναισθηματικὸν τῶν κόσμον, ἐντάξαντες τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔθνη εἰς ἄλλου εἶδους ὑπερκρατικούς κοινωνικούς σχηματισμούς.

Ὅλοι αὐτοὶ ὅμως παραγνωρίζουν ἐν θεμελιώδεσ γεγονὸς τῆς πραγματικότητος : τὸν στενὸν ἀναπόσπαστον σύνδεσμον μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γῆς ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔζησε, τοῦ περιβάλλοντος ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνεπτύχθη. Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς εἶναι τόσον στενὸς καὶ βαθὺς ὥστε χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἀποτελεῖ καίριον συστατικὸν τῆς ἐθνότητος. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔχει καταδείξῃ ὅτι, αἱ φυλαὶ καὶ τὰ ἔθνη διεμορφώθησαν ἐκ τῆς ἰδίας γεννεαλογικῆς ἀφετηρίας, διὰ τοῦ διαφορισμοῦ τὸν ὁποῖον προκαλεῖ ἡ ἐπίδρασις τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν καὶ τοῦ περιβάλλοντος ὅπου ἐγκατεστάθησαν. Αἱ κλιματολογικαὶ συνθηκαὶ, οἱ ὅροι διαβιώσεως, ὁ ὁρίζων, τὸ μέτρον τῶν ἀξιών καὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀποτελοῦσι τὸ βασικὸν συστατικὸν τῆς ἐθνότητος. Καὶ εἰς τὸν αἰώνιον αὐτὸν ἀγῶνα μεταξὺ τοῦ πλάνητος καὶ παροδικοῦ στοιχείου τὸ ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ ὁ ἀνθρώπος, καὶ τοῦ σταθεροῦ καὶ αἰωνίου τὸ ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ ἡ φύσις καὶ τὸ περιβάλλον, τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶχε πάντοτε τὴν τελευταίαν λέξιν. Ὁ παλαιοντολογικὸς ἀνθρώπος, ὁ ἀγωνβίον νομαδικόν, εἶναι ἐκπληκτικῶς ὁμοίος ὅπου καὶ ἂν ἀνευρέθησαν τὰ ἴχνη του. Ἀντιθέτως ἡ γεωργία μὲ τὸ νὰ συνδέσῃ τὸ πρῶτον τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὴν γῆν, ἀπετέλεσε τὴν πρώτην μεγάλῃ ἐπανάστασιν τῆς ἱστορίας διότι συνέτεινε εἰς τὴν διαφοροποίησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνότητος.

Καὶ εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἀκόμη, οἱ ἄνθρωποι ξενητεύονται πρὸς ἀνεύρεσιν καλυτέρας τύχης· λαοὶ ὁλόκληροι ξεριζώνονται ὑπὸ τὴν βίαν τῶν περιστάσεων. Ἀλλὰ καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ παρακολουθεῖ μέχρι τέλους ἡ νοσταλγικὴ σκιά τῆς μακρυνῆς πατρίδος, τοῦ σπητιοῦ τοῦ γνωρίμου περιβάλλοντος καὶ τῶν παλαιῶν συνηθειῶν τοῦ βίου. Καὶ ἡ νοσταλγικὴ αὐτὴ σκιά εἶναι τόσον καταθλιπτικὴ, ὥστε οἱ ξενητευμένοι θὰ ταλανίζονται μέχρι τέλους τοῦ βίου τῶν ἀπὸ

αὐτὴν καὶ δὲν θὰ εὗρουν ἡσυχίαν παρὰ ὅταν ἐπανίδουν τὴν γενέτειραν γωνίαν γῆς. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀκατανίκητος ἡ τάσις πρὸς ἐπάνοδον τῶν ξενητευμένων· καὶ ἔν μέγα μέρος τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς Ἱστορίας εἰς αὐτὴν τὴν τάσιν ἔχει τὴν ἐξηγήσιν των. Διότι χρειάζεται πολὺς καιρὸς καὶ ἴσως πολλαὶ γεννεαὶ ἕως ὅτου τὸ νέον περιβάλλον καὶ αἱ νέαι συνήθειαι διαβρώσουν καὶ κατακτήσουν πλήρως τὸν ξενητευμένον καὶ τὸν ἀφομοιώσουν εἰς τὸ νέον του περιβάλλον.

Ἀποτελεῖ ἐπομένως ἀπόλυτον ἄγνοιαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὸ νὰ θεωρῇ κανεὶς τὰ σύνορα μεταξὺ ἐθνῶν ὡς κάτι τὸ παρεμπύπτον καὶ τὸ προσωρινόν. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸν ἄλλοτε νομαδικόν του βίον, θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ διασπασθῇ ἡ ἐνότης του πρὸς τὴν γῆν· ἔθνος καὶ γῆ θὰ ἀποτελοῦν ἓν ἀχώριστον σύνολον.

Ἡ Ἑλλὰς γνωρίζει ποῖα εἶναι τὰ φυσικὰ σύνορά της, στρατηγικὰ καὶ ἐθνικὰ. Ὁ καθεὶς ἐξ ὑμῶν ἔχει συνείδησιν τούτου, ὥστε δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ τὰ κατονομάσω καὶ νὰ τὰ περιγράψω. Τὰ σύνορα τὰ ἔχομεν ὅλοι εἰς τὴν ψυχὴν μας, διότι ἡ συνείδησίς των εἶναι τὸ φυσικὸν καταστάλαγμα τῶν ἐπιδράσεων τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἱστορίας, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐπίγνωσις αὐτῶν νὰ προέρχεται πηγαία καὶ αὐθόρμητος ἀπὸ τὸν ἐσωτερικόν μας κόσμον, πρὶν ἢ κἄν συνειδητοποιηθῇ πλήρως. Σύνορά μας εἶναι παντοῦ ὅπου ἐκτείνεται τὸ Ἑλληνικὸν περιβάλλον, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν χάριν τοῦ τοπίου του, τὴν ἀπλότητα τῶν γραμμῶν του, τὴν ἀπαλότητα τῶν χρωμάτων καὶ τὴν λιτότητα τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου μας· εἶναι, μὲ μίαν λέξιν, παντοῦ ὅπου ἐκτείνεται ἡ φωτεινὴ ἀνταύγεια τοῦ Αἰγαίου.

Ἐὰν εἶχον περὶ τούτου τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, εὗρον πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν διασκεδάσω κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς συγκινητικῆς τωόντι συναντήσεώς μου, εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας. Περιερχόμενος τὸ νότιον τμήμα τῆς χώρας αὐτῆς, εἶχον σταματήσῃ εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς ὑψώματος ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ὁ δρόμος τοῦ Βερατίου πρὸς τὸ Τεπελένι ἔφθανε τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων. Ἐσταμάτησα διὰ νὰ ἀπολαύσω τὸ ὑπέροχον θέαμα. Διέκρινε κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω ὅτι ὁ γεωγραφικὸς αὐτὸς διαχωρισμὸς ἦτο πράγματι διαχωρισμὸς δύο χωριστῶν κόσμων : ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ὁ αὐστηρὸς τραχὺς κόσμος τῆς κεντρικῆς Ἀλβανίας, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ χαρίεσσα διαύγεια τῆς μακρυνῆς θαλάσσης.

Δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος καὶ τὴν ἀπόλυτον μοναξιᾶν διέκοψαν τρεῖς ἄνδρες ἀνερχόμενοι τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Ὅταν ἐπλησίασαν κάπως, ἐστάθησαν καὶ παρέμειναν σιωπηλοί, τοὺς ἀπηύθυνα τὸν λόγον καὶ διεπίστωσα ὅτι οἱ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ἑλληνόφωνοι. Ἦρχισαν δίδοντες ἐξηγήσεις διὰ τὴν περιοχὴν καὶ μὲ συγκίνησιν μοῦ ἀνέφεραν ὅτι κάποτε εἶχεν ἔλθῃ ἕως ἐκεῖ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός. Μοὶ ἐδείκνυν τὰ μέρη ὅπου εἶχε φθάσῃ, ποῦ ἀκριβῶς εἶχον δοθῇ αἱ τελευταῖαι μάχαι μὲ τοὺς Τούρκους. Ἡ συζήτησις ἔγινε οὕτω ζωηροτέρα καὶ πρὸς στιγμὴν μὲ ἀπεμάκρυνε κάπως τοῦ αὐτοκινήτου μου. Εἰς μίαν ἀπότομον στροφὴν μου βλέπω τὸν τρίτον ἐκ τῶν ἀγνώστων αὐτῶν

ὁ ὁποῖος εἶχε καθ' ἣν ὥραν ὠμίλουν μὲ τοὺς ἄλλους δύο, διολισθήσῃ πλησίον τοῦ αὐτοκινήτου μου, νὰ σκύπτῃ καὶ νὰ ἀσπάζεται τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν.

Ἦτο Ἀλβανόφωνος· δὲν εἶχε ποτέ του ἰδῇ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐκεῖ ὅπου εὗρίσκετο δὲν εἶχε τίποτε νὰ περιμένῃ ἀπὸ αὐτῆν. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔνστικτον ἐσόβει ὅμως εἰς τὰ στήθη του καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐπαφὴν μὲ κάτι τὸ ἑλληνικὸν ἐξύπνησε εἰς τὴν ψυχὴν του.

* *

Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἀνάγκην νὰ ἐρευνήσωμεν ποῦ εὗρίσκονται τὰ φυσικὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ θέμα μας εἶναι ἄλλο. Συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ πῶς ἡ Ἑλλὰς δὲν κατῴρθωσε νὰ δλοκληρώσῃ τὴν ἐθνικὴν της ὑπόστασιν ἐξασφαλίζουσα τὰ φυσικὰ σύνορά της. Τὶ συνέβη ὥστε ἡ ἀνεξάντλητος αὐτοθυσία τοῦ λαοῦ μας, ὁ ὑπέροχος ἡρωϊσμὸς τῶσων μεγάλων τέκνων του καὶ ἡ ἀνωτέρα διάνοια τῶσων ἡγητόρων του, νὰ μὴ ἐξαρκέσουν διὰ τὴν δικαίωσιν τῶν ἐλπίδων μας;

Δις κατὰ τὴν παρούσαν γεννεὰν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐξεκίνησεν εἰς τὸν τραχὺν δρόμον τῆς ἐθνικῆς δλοκληρώσεώς του. Ἔθεσε τὰ πάντα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ ἠτύχησε νὰ ἔχῃ ὑπερόχους Ἑλληνας ὡς ἡγέτας του. Ἀπέθαντοι ὑπῆρξαν αἱ ὕλικαὶ καὶ ἀνθρώπιναι θυσαίαι του. Πρὸς στιγμὴν ἡγγισε μὲ τὴν ψυχὴν του τὸν οὐρανὸν τῆς ἐθνικῆς ὀνειροπολήσεως. Καὶ ὅμως, ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα τολμηρὰ καὶ ὑπερήφανα πτερουγίσματα, αἱ πτέρυγες του ἔσπασαν, τὸ βλέμμα του ἐθολώθη καὶ ἡ ψυχὴ του ἐκάμφθη. Ὅλα ἐσωρειάσθησαν εἰς ἐρείπια.

Τὶ συνέβη;

Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ συνόρων. Εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ στρέψωμεν ὅλην τὴν προσοχήν μας. Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ ἱστορικὴν περιέργειαν καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον διὰ τὴν στείραν ἱκανοποίησιν τὴν ὁποῖαν παρέχει ἡ ἀπλὴ ἀναζήτησις εὐθυνῶν. Ἀλλὰ διότι εἰς τὸ θέμα αὐτὸ εὗρίσκεται συμπεπυκνωμένον ὁλόκληρον τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν πρόβλημα : αἱ ἀδυναμίαι μας, αἱ παραφοραί μας, αἱ ἐλλείψεις τοῦ πολιτικοῦ μας οργανισμοῦ. Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ τὸν ρεαλισμὸν τῆς ὀριμότητος του, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ σκύψῃ μὲ προσοχήν ἐπάνω εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτά, χωρὶς τὸν φόβον τοῦ νὰ ἀτενίσῃ τὴν ἀλήθειαν, ὅσον πικρὰ καὶ ἄν εἶναι καὶ χωρὶς τὴν πρόθεσιν νὰ μετὰτοπίσῃ τὰς εὐθύνas εἰς ἄλλους ὅμους, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ φωτισθῇ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν καὶ νὰ προχωρήσῃ ἰσχυρότερος εἰς τὸν δρόμον του.

Βεβαίως εἰς ἓν θέμα τῶσων πολύπλοκον, καὶ ἐκτεταμένον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι ὅλα ὀφείλονται εἰς μίαν καὶ μόνην αἰτίαν. Πολλοὶ λόγοι συνέτρεξαν. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι εἰς τὴν τραγωδίαν τῆς ἐθνικῆς μας χρεωκοπίας αἴτιος ὑπῆρξεν ὁ κομμουνισμὸς καὶ ἡ Ρωσσία· ἄλλοι κακίζουσιν τοὺς πολιτικούς μας ἡγέτας καὶ τὰ λάθη χειρισμοῦ εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέπεσαν· ἄλλοι ἐπισημαίνουν ὡς κύριον ὑπεύθυνον τὰς συμμαχικὰς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν κ. ὅ. κ. Ἰσως ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι νὰ συνέβαλον κατὰ τι. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέχει νὰ ἴδωμεν εἶναι ποῖα ὑπῆρξεν ἡ κυρία ἡ ἀποφασιστικὴ ἀφορμὴ τῆς χρεωκοπίας τῆς πολιτικῆς μας, ἐκεῖνη δηλ. ἄνευ τῆς συμβολῆς τῆς ὁποίας ὅλα

τά ἄλλα θὰ ἦσαν ἴσως ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ ὀδηγήσουν εἰς τόσον καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνη μία ἱεράρχησις εὐθυνῶν, διότι μόνον οὕτω εἶναι δυνατόν νὰ φωτισθῶμεν πραγματικῶς. Καὶ εἰς αὐτὸ θὰ προσπαθῶσω τῶρα νὰ συντελέσω.

* *

Θὰ περιορίσω τὴν ἔρευναν μου πρὸ παντὸς εἰς τὰ γεγονότα τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου, καὶ διότι εἶναι ὀλιγώτερον γνωστὰ ἀπὸ τὰ τοῦ πρῶτου καὶ διότι ὅπως θὰ ἴδωμεν τὰ κύρια συστατικὰ ἀμφοτέρων εἶναι τὰ ἴδια καὶ θὰ ἀπετέλει περιττὴν καταπόνησιν ἂν ἐπεξετεινόμην καὶ ἐπὶ τῶν δύο.

Ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ἤρχισε διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ ἰδιαιτέρως εὐνοϊκὰς συνθήκας. Τοῦτο δὲ τόσον διότι ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἠνωμένη ἐπάνω εἰς τὴν ἀκολουθηθεῖσαν ἐθνικὴν πολιτικὴν ὅσον καὶ διότι ἠτύχησε τὴν φορὰν ταύτην, νὰ εὐρίσκηται ἐξ ἀρχῆς παρὰ τὸ πλεονέκτημα τῶν Δυτικῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων καὶ δὴ τῆς δεδοκιμασμένης μας φίλης τῆς Μ. Βρετανίας, ὅπου πλήρης ἦτο ἡ κατανόησις καὶ ἡ συμπάθεια ἔναντι ἡμῶν. Ἡ Ἑλλὰς ἦτο τῶν «χαϊδεμένων παιδῶν» τοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου καὶ ὅλοι ἐδικαιούμεθα νὰ πιστεύωμεν ὅτι, ὅταν θὰ ἤρχετο ἡ στιγμή τῆς νίκης οὐδεὶς θὰ εὐρίσκετο νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν πλήρη δικαίωσίν μας. Ἡτύχησα κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ πολέμου νὰ λάβω γνῶσιν τοῦ σχεδίου ρυθμίσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης, τὸ ὁποῖον ἐπεξεργάζοντο τότε διακεκριμένοι Ἀγγλοι ἀνώτατοι λειτουργοί. Καὶ ἔλαβον γνῶσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ μὲ ἀληθινὴν συγκίνησιν, διότι ἂν ὅσα ἐσχεδιάζοντο τότε ἐπραγματοποιούντο, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐξήρχετο τοῦ πολέμου πλήρως ἐξησφαλισμένη.

Ἡ εἴσοδος τῆς Ρωσίας εἰς τὸν πόλεμον τὸν Ἰούνιον τοῦ 1941 μετέβαλλε βεβαίως οὐσιαστικῶς τὰ πράγματα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ πολέμου, ἡ μεταβολὴ αὐτὴ δὲν ἐφαίνετο πολὺ πιθανή καὶ τοῦτο διότι ἐλάχιστοι ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τότε ἐπίστευον ὅτι ἡ Ρωσία θὰ ἐξήρχετο τοῦ πολέμου κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὴν νὰ ἔχῃ ἀποφασιστικὴν γνώμην ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων. Ἀντιθέτως γενικὴ ἦτο τότε ἡ γνώμη εἰς τοὺς συμμαχικοὺς κύκλους, ὅτι ἡ ρωσικὴ ἀντίστασις σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἐκάμπτετο. Ἡ συμβολὴ τῆς ἐθεωρεῖτο σημαντικωτάτη βεβαίως ἀλλὰ περιορίζετο κυρίως εἰς τὸ ὅτι θὰ ἀπησχόλει ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰς γερμανικὰς δυνάμεις κατὰ τρόπον σημαντικῶς ἐξασθενίζοντα αὐτὰς καὶ ἐπιτρέποντα βραδύτερον εἰς τὰς δημοκρατικὰς δυνάμεις τῆς Δύσεως νὰ καταφέρουν τὸ ἀποφασιστικὸν πλήγμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἄφινεν εἰς αὐτὰς καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς συνθήκης εἰρήνης.

Εἰς τὴν γνώμην αὐτὴν δὲν ἠδυνήθη νὰ συνταχθῶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐχὼν τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ τότε τὴν χώραν μου ἐν Ρωσίᾳ, εἶχον καταλήξῃ εἰς τελείως διάφορα συμπεράσματα. Καὶ τὰ συμπεράσματά μου ταῦτα εἶχον διατυπώσῃ εἰς ἐμπιστευτικὴν μου ἔκθεσιν πρὸς τὴν τότε κυβερνήσιν, ἐκ Κυυβichef ὅπου εὐρίσκετο τότε ἡ ρωσικὴ πρωτεύουσα συνταχθεῖσαν τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου 1941. Ἰδοὺ τὶ ἔλεγον μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν ἔκθεσίν μου ἐκείνην:

« 3 Δεκεμβρίου 1941 :

« Ἡ θεωρία ὅτι μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἡ Ρωσία ὑποστάσα τὸ μέγιστον μέρος τῶν θυσιῶν, θὰ εὐρεθῇ καταπεπονημένη εἰς σημεῖον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἐνεργὸν ἐν Εὐρώπῃ πολιτικὴν, ἔχει βεβαίως τὸ θέλητρον τῆς αἰσιοδοξίας, οὐδαμῶς ὅμως δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσφαλὴς. Πολὺ πιθανώτερον μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός τῆς νίκης θὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ ρωσικοῦ κράτους οἰαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ὕλικαι ζημίαι του

Ἡ πραγματικὴ κατάστασις ἐν τῇ Ἑπαιρωτικῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὴν ἐκβασιν τοῦ πολέμου θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ὑπὲρ αὐτῆς. (τῆς Ρωσίας) Ἡ παρουνσία ἐνὸς τεραστίου ρωσικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ πρόθυρα ἂν μὴ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ τοῖς Βαλκανίοις, θὰ βαρύνῃ ἐπὶ τῶν συνομιλιῶν τῆς Εἰρήνης, κατὰ τρόπον πολὺ οὐσιαστικώτερον ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας τῶν λοιπῶν νικητριῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ὅρους τῶν συμφωνιῶν οἵτινες θὰ ἔχουν ἕως τότε καταρτισθῇ. Διὰ τῆς ὑποδουλίσεως φιλίων καθεστώτων εἰς τὰ παρακειμένας χώρας καὶ τῆς ἐναποθέσεως τῶν τυχῶν αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ρωσίας, θὰ δημιουργηθῇ μία κατάστασις τῆς ὁποίας δὲν ἔχω ἄν ἀνάγκην νὰ ὑπογραμμίσω τὴν σοβαρότητα τόσον διὰ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὅσον καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὰ συμφέροντά μας

. Ἡ κατάληψις τῆς Μόσχας δὲν ἔχει συντελεσθῇ ἡ ρωσικὴ ἀντίστασις δὲν ἐκάμφθη. Ἐὰν ἡ κατάστασις αὕτη παγιωθῇ κατὰ τὰς ἀμέσως προσεχεῖς ἑβδομάδας ἴσως τὸ τέλος τοῦ αἱματηροῦ δράματος νὰ μὴ εἶναι ἀκόμη τόσον μακρὰν καὶ νὰ συντελεσθῇ κατὰ τρόπον προσφέροντα εἰς τὴν Ρωσίαν τὰ μεγαλύτερα στρατηγικὰ καὶ διπλωματικὰ πλεονεκτήματα.

. Θεωρῶ ὑποχρέωσίν μου νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως μελετηθῇ οὐσιαστικώτερα ἀντιμετώπισις τῆς καταστάσεως διὰ στρατιωτικῆς ἐνεργείας ἐν τοῖς Βαλκανίοις ἐφ' ὅσον θὰ ἦτο αὕτη δυνατὴ. Ὁ στρατὸς τοῦ Νείλου ἐνδέχεται νὰ εἶναι συντόμως ἐλευθερὸς διὰ περαιτέρω ἐνεργείας. Ἐὰν ὡς θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, φθάσωμεν εἰς τὸ εὐχάριστον τοῦτο ἀποτέλεσμα καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο ἐφικτόν, θὰ ἐνεδεικνύετο ἀπολύτως ὅπως πρὶν ἢ ἡ κατάστασις ἐκκαθαρισθῇ ἐπὶ τοῦ ρωσικοῦ μετώπου ἀναληφθῇ πολεμικὴ ἐνέργεια, ἐν τοῖς Βαλκανίοις. Τοιαύτη ἐνέργεια στεφομένη ὑπὸ ἐπιτυχίας θὰ ἐδημιουργεῖ τετελεσμένον γεγονός ἐν τοῖς Βαλκανίοις πρὶν ἢ γίνη αἰσθητὴ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ρωσικοῦ παράγοντος.»

Δὲν ἀπεκόμισα τὴν ἐντύπωσιν ἐξ ὅσων ἐπληροφορήθη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὅτι αἱ εἰσηγήσεις μου αὗται ἐφαίνοντο πειστικά. Εἰς τὴν ρωσικὴν πρωτεύουσάν ὅπως δὲ τότε, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν συμμαχικῶν παραγόντων ἄλλως ἔβλεπε τὴν ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων.

Ἐξ ὅσων ὅμως ἐπληροφορήθημεν πολὺ βραδύτερον ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολέμου κειμένων καὶ ἀπομνημονευμάτων, αἱ ἀνησυχίαι μου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπησχόλουν τοῦλάχιστον ἓνα ἐκ τῶν ἀνωτάτων ἀρχηγῶν τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος, τὸν μέγον Ἀγγλον πολιτικὸν Winston Churchill. Ὁ Churchill ἐγνώριζε πάρα πολὺ καλὰ τὴν Εὐρώπην, τὴν ἱστορίαν τῆς καὶ τοὺς λαοὺς τῆς ὥστε νὰ μὴ ἀπασχολῆται σοβαρῶς ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενον—ὅσον ἀπίθανον καὶ ἂν ἐφαίνετο τότε—μίας σημαντικῆς διεισδύσεως ρωσικῶν δυν

νάμεων ἐν τῇ παραδουναβίῳ περιοχῇ καὶ τοῖς Βαλκανίοις. Δι' αὐτὸ καὶ εὐθὺς ὡς ἡ τροπὴ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατέστησε τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο πιθανώτερον δηλ. ἀπὸ τοῦ 1942 καὶ ἐπέκεινα, ἤρχισε νὰ καταβάλλῃ ἐντόνους προσπάθειάς ὅπως προλάβῃ τὴν ρωσικὴν ταύτην διεισδυσιν, δι' ἀποβάσεως εἰς τὰ Βαλκάνια.

Εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης τὸν Δ)βριον τοῦ 1943 ἔθηκε σαφῶς τὴν πρότασιν ταύτην εἰς τοὺς δύο μεγάλους συμμάχους του. Οἱ Ρῶσοι φυσικὰ ἀντετάχθησαν ἀπολύτως εἰς τὴν πρότασιν αὐτήν. Οἱ λόγοι των ἦσαν εὐνόητοι καὶ φυσικοί, ἔρριπτον δὲ ἔκτοτε φῶς ἐπὶ τῶν πραγματικῶν διαθέσεων τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς ἐν Εὐρώπῃ.

Ἄλλ' εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Winston Churchill ἀντετάχθη καὶ ὁ ἕτερος τῶν συμμάχων, αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι. Ὁ Πρόεδρος Roosevelt ἀπέβλεπε τότε εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν βοήθειαν τῆς Ρωσίας διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἰαπωνίας πόλεμον. Γνωρίζων ποίας θυσίας ὁ πόλεμος αὐτὸς θὰ συνεπλήγετο διὰ τὸν Ἀμερικανικὸν Λαόν, φυσικὸν ἦτο πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ φροντίζῃ ὅπως ἀντὶ πάσης θυσίας ἐξασφαλίσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐπέτυχεν ἐν Τεχεράνῃ. Πλὴν τούτου ὅμως ὑπῆρχε παρὰ τῷ προέδρῳ Roosevelt, ἡ συνείδησις τῆς βαρύτητος τῆς Ρωσίας ὡς διεθνoῦς παράγοντος ἢ μετὰ τῆς ὁποίας συνεργασία ἦτο ὁπωσδήποτε ἐπιβεβλημένη. Εἰς ἐν ἀπόρητον σημείωμά του τὸ ὁποῖον τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον τοῦ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ εἶχε συντάξῃ διὰ τὸν Πρόεδρον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διασκέψεως τοῦ Quebec ἐλέγοντο μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς :

U. S. WAR DEPARTMENT. AUGUST 1943.

« Δεδομένου ὅτι ἡ Ρωσία ἀποτελεῖ τὸν ἀποφασιστικὸν συντελεστὴν ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ, πρέπει νὰ τῆς δοθῇ πᾶσα βοήθεια καὶ πᾶσα προσπάθεια πρέπει νὰ καταβληθῇ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν φιλίαν της. Δεδομένου ὅτι θὰ κυριαρχήσῃ τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ ἄξονος εἶναι ἀκόμη πλέον ἀπαραίτητον νὰ ἀναπτύξωμεν καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὰς φιλικωτέρας σχέσεις μετὰ τῆς Ρωσίας».

Αἱ ιδέαι αὐταί, ἀπολύτως ἄλλως τε δικαιολογημέναι διὰ τὰς τότε συνθήκας, ἐβάρυνον πολὺ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἣν ἠκολούθει ὁ Πρόεδρος. Ὑπῆρχον βεβαίως τινες εἰς τὸ ἄμεσον περιβάλλον του, οἵτινες ἐπροχώρουν εἰς τὴν αἰσιοδοξίαν των ὡς πρὸς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν ρωσικῶν διαθέσεων μέχρι σημείου τὸ ὁποῖον σήμερον ἐγγίζει τὰ ὅρια τοῦ ἀνεδαφικοῦ, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὁ Πρόεδρος εἶχε τότε λόγους σοβαροὺς διὰ νὰ ἀκολουθῇ τὴν πολιτικὴν ἣν ἠκολούθει. Ἡ σύμπτωσις ὅμως τῶν ἀπόψεων του πρὸς τὰς ἀπόψεις τοῦ Στάλιν εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποβάσεως ἐν τοῖς Βαλκανίοις, ἐπέφερεν ἀναγκαστικῶς καὶ τὴν ματαίωσιν τοῦ σχεδίου. Ὅχι μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ οἱ Ρῶσοι προέβαλον τὴν ιδέαν ὅπως τὰ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς νοτίου Γαλλίας προοριζόμενα στρατεύματα ἅτινα εὕρισκοντο τότε ἐν Ἰταλίᾳ, χρησιμοποιηθῶσι δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀποβάσεως τῆς Νορμανδίας, καὶ τοῦτο διότι ἐφοβοῦντο μή, ἐπιτυχανούσης τῆς ἀποβάσεως ἐν Νορμανδίᾳ τὰ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Νοτίου Γαλλίας προοριζόμενα στρατεύματα χρησιμοποιηθῶσιν ἐν τοῖς Βαλκανίοις.

Ἄλλ' ὁ Winston Churchill δὲν ἐγκατέλειπεν τὸ σχέδιόν του. Εὐθὺς ὡς ἡ ἀπόβασις τῆς Νορμανδίας ἔλαβε χώραν ἐπανῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ὁ στρατὸς τοῦ στρατηγοῦ Alexander εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ καταλάβει τὴν Ρώμην. Οἱ Γερμανοὶ ὑπεχώρουν πρὸς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν. Ἡ στιγμὴ τοῦ ἐφάνη ἐπομένως κατάλληλος διὰ νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς Ἀμερικανούς, τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐπιτυχῶν τούτων διὰ τῆς διαθέσεως τῶν διὰ τὴν Νότιον Γαλλίαν προοριζομένων δυνάμεων εἰς ἄλλην ἐπιχείρησιν. Αἱ δυνάμεις αὗται θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ἀπόβασιν πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς Ἀδριατικῆς ἐν Ἰστροῖα διὰ νὰ προωθηθῶσιν ἔπειτα πρὸς τὴν διάβασιν τῆς Λιουμπλιάνας καὶ ἐκείθεν πρὸς τὰς πεδιάδας τῆς Οὐγγαρίας. Οὕτω ἡ παρουσία τῶν δυτικῶν δυνάμεων εἰς τὴν καρδίαν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ὄχι μόνον θὰ ἀπέκοπτε τὰς ἐν τῇ Βαλκανικῇ γερμανικὰς δυνάμεις ἀλλὰ καὶ θὰ προελάμβανε τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων. Ἡ ἀπάντησις ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ ἀρνητικὴ. Ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Χάλλ, ἔσπευσε νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ ὅτι μία τοιαύτη ἐπιχείρησις θὰ προσέκρουεν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Τεχεράνης καὶ ἦτο ἐπομένως ἀπαράδεκτος.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ μέγας Ἀγγλος πολιτικὸς δὲν ἀπεθαρρύνθη. Βλέπων ὅτι καθίστατο ἀδύνατος ἡ στρατιωτικὴ ἐξουδετέρωσις τῆς ρωσικῆς πρὸς Δυσμὰς διεισδύσεως, προσεπάθησε νὰ ἐξουδετερώσῃ τοῦλάχιστον αὐτὴν διπλωματικῶς, ἐρχόμενος εἰς ἀπ' εὐθείαν συνεννόησιν μετὰ τῶν Ρώσων. Χωρὶς νὰ προΐδεάσῃ περὶ τούτου τοὺς Ἀμερικανούς ἐπρότεινε, τὸ θέρος τοῦ 1944 εἰς τὸν Στάλιν ὅπως τακτοποιήσουν ἀμοιβαίως τὴν ἐπιρροὴν των ἐπὶ τῶν ἀπελευθερουμένων χωρῶν τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ Ρουμανία καὶ ἡ Οὐγγαρία θὰ περιείρχοντο οὕτω εἰς τὴν Ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐνῷ ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία θὰ ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν Ἀγγλικήν. Ἡ πρότασις ὅμως αὕτη περιῆλθε ταχέως εἰς γνῶσιν τῶν Ἀμερικανῶν καὶ ὁ κ. Χάλλ, δι' ἐντόνου τηλῆματός του πρὸς τὸν Ἀγγλον πρωθυπουργὸν τοῦ κατέστησε γνωστὸν ὅτι τοιαύτη λύσις ἦτο ἀπαράδεκτος διὰ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας διότι ἔτεινε νὰ χωρίσῃ τὴν Εὐρώπην εἰς σφαῖρας ἐπιρροῆς.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Churchill δὲν ἐγκατέλιπε τὸν ἀγῶνα. Ἐπαφελθεὶς τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς Μόσχαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944, ἐπρότεινε καὶ κατέληξεν εἰς μυστικὴν μετὰ τοῦ Στάλιν συμφωνίαν καθ' ἣν ἡ μὲν Ρουμανία καὶ Βουλγαρία θὰ ἐτίθεντο ὑπὸ κοινὴν Ἀγγλο-ρωσικὴν ἐπιρροὴν κατανεμομένην κατὰ 75% διὰ τοὺς Ρώσους καὶ 25% διὰ τοὺς Ἀγγλους, ἡ Γιουγκοσλαβία θὰ περιείρχετο κατὰ 50% ὑπὸ Ρωσικὴν καὶ 50% ὑπὸ Ἀγγλικὴν ἐπιρροὴν, ἡ δὲ Ἑλλάς κατὰ 100% Ἀγγλικήν.

Ὁ Στάλιν δὲν εὔρε καμμίαν δυσκολίαν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν κατανομὴν αὐτὴν τῶν ἐπιρροῶν. Ὅχι μόνον διότι ἐγγώριζε πολὺ καλὰ ὅτι τοιαῦται ποσοστόσεις ἐπιρροῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιστῶσι εἰς τὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐδημιούργει ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκεῖ ὅπου ἡ ρωσικὴ ἐπιρροὴ δὲν προεβλέπετο ὡς ἐπικρατοῦσα, θὰ ἦτο εὐκόλον διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὁργανώσεων ἀντιστάσεως αἵτινες εὐρί-

σκοιντο ἤδη ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Σοβιέτ, νὰ προκληθῶσι δι' ἐπιτοπίων ἐξεγέρσεων καταστάσεις οὐσιαστικῶς ὑποχέριτοι εἰς τὴν Ρωσίαν. Καὶ αὐτὸ ὡς γνωστὸν ἐμελλε νὰ συμβῇ.

* *

Αὕτη ἦτο ἡ κατάστασις ἀπὸ γενικωτέρας διπλωματικῆς πλευρᾶς, ὅταν ἡγέρθη ἡ αὐλαία τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς εἰρήνης ἐπὶ τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ἀπελευθερώσεως. Διὰ τὴν Ἑλλάδα συγκεκριμένως ἂν καὶ ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἕως τότε διαμειφθέντων δὲν ἦσαν ἀκόμη γνωσταί, ἐμφανὲς δι' ὅλους καθίστατο, ὅτι ἡ ἀπελευθερώσις ἄφινεν αὐτὴν διπλωματικῶς καὶ στρατιωτικῶς ἀκάλυπτον ἔναντι τῶν κινδύνων τῆς Ρωσσικῆς πρὸς νότον διεισδύσεως. Ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἐμελλε νὰ συμβῇ διὰ τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, τὴν Γαλλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὀλλανδίαν, ἡ Ἑλλὰς ἐκινδύνευε νὰ ἐλευθερωθῇ κατὰ τρόπον ἀφίνοντα αὐτὴν ἐκθετον εἰς τὸν κομμουνιστικὸν κίνδυνον. Ὅλη ἐπομένως ἡ τύχη τῆς παρέμενεν εἰς χεῖρας τῶν ἰδίων αὐτῆς δυνάμεων. Ὅσον τραγικὴ καὶ ἀδικος καὶ ἂν ἐνεφανίζετο αὕτη ἡ προοπτικὴ, ἡ Κυβέρνησις τῆς ἐξορίας δὲν ἠδύνατο νὰ στηριχθῇ ἀλλαχοῦ παρὰ εἰς τὰς ἰδίας τὰς δυνάμεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐξορίας.

Αὐτὴν ὅμως ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ὃ Ἑλληνικὸς Στρατὸς τῆς ἐξορίας, εἶχε παύσει οὐσιαστικῶς νὰ ὑπάρχῃ. Ἡ διάβρωσις ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν συνομοσίαν τὴν ὁποίαν οἱ τότε ὑπεύθυνοι εἶχον ἀφίσει νὰ ὀλοκληρωθῇ εἶχε καταλήξῃ εἰς τὰ δραματικὰ γεγονότα τοῦ Ἀπριλίου 1944, τὰ ὁποῖα ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ παύσῃ ἡ Ἑλλὰς ὑπολογίζουσα ἐπὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς. Ἀντὶ νὰ διαφυλάξωμεν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὰς δυνάμεις αὐτάς, τὴν ὑσάτην ἐλπίδα τοῦ ἔθνους, ἀφήκαμεν βαθμιαίως νὰ προχωρήσῃ εἰς αὐτάς ἡ ἀποσύνθεσις. Οἱ μὲν, ὑποτιμῶντες τὴν σημασίαν τῆς κομμουνιστικῆς διαβρώσεως καὶ φανταζόμενοι ὅτι θὰ ἦτο εὐκόλον ἀφ' οὗ ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἰδίους κομματικὸς σκοποὺς νὰ ἐξουδετερωθῇ ἔπειτα. οἱ δὲ μὴ διστάζοντες νὰ προέλθουν καὶ εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν ἐν τῇ ξένῃ κομμουνιστικῶν στελεχῶν διὰ ν' ἀντιμετωπίσουν εὐχερέστερον τοὺς ἀντιπάλους τῶν, παρέβλεπον τὸν θανάσιμον κίνδυνον. Ἀνώτατοι ἡγέται τῶν πολεμικῶν μας δυνάμεων ἔφθασαν μέχρι τοῦ νὰ διακηρύττουν δημοσίᾳ ὅτι ὁ Στρατὸς δύνανται νὰ βουλευέται. Ὁ στρατάρχης Wilson ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑγγὺς Ἀνατολῆς ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του καλέσας παρ' αὐτῶν τοὺς Ἑλληνας πολιτικοὺς ἡγέτας τοὺς ἠρώτησε πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παύσῃ ἡ πολιτικολογία ἐν τῷ στρατῷ, ἠκούσε δὲ ὁμόφωνον τὴν ἀπάντησίν των ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον! Ἄλλοι ὑπεύθυνοι πολιτικοὶ ὥριζον ἡμέρας ἀκροάσεως διὰ νὰ ἀκούουν τὰ παράπονα τῶν στρατιωτῶν κατὰ τῆς ἡγεσίας των. Ἄλλοι, ἔστελλον πράκτοράς των εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὑποβρύχια διὰ νὰ συλλέγουν μαρτυρίας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ναύτας κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν των. Καὶ ὁ τότε πρωθυπουργός, ἀπαντῶν εἰς τηλῆμα, δύο ἀνωτάτων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καταγγελλόντων τοὺς κινδύνους τῆς διαβρώσεως τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων ἀπὸ ὑποπτα στοιχεῖα, τοὺς ἀπῆντα εἰς τόνον αὐστηρὸν «ὕπολογίζετε ἄραγε τὴν σημασίαν πού θὰ εἶχεν ἂν ἔμενον οὗτοι - οἱ ἀριστερίζοντες ἀξιωματικοὶ - ἐκτὸς τοῦ στρατεύματος, καὶ ἐτίθεντο μὲ τοὺς πολιτικολογούντας ἔναντίον μας;»

Μία τοιαύτη τακτικὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ ἄλλοῦ παρὰ εἰς τὴν βαθμιαίαν διάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Καὶ τὴν εὐθύνην τούτου βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδόσωμεν εἰς τὸν κομμουνισμόν ὅστις τελείως ἀποξενωθείς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν δὲν ἀπέβλεπε παρὰ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς, ἀλλ' εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχοντες ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας τοῦ ἔθνους τὴν ὑψίστην εὐθύνην τῆς διαφυλάξεως τῆς συνοχῆς τοῦ στρατεύματος, ἀπὸ ἀβλεψίαν ἢ ἀπὸ ἔνοχον ὑπολογισμόν παρέλειψαν τὸ καθήκον τοῦτο. Ὁ κομμουνισμὸς σπανίως δρᾷ μεμονωμένως. Ἡ τακτικὴ του συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν ρηγμάτων μετὰ τῶν ἐχθρῶν του. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ἡ εὐθύνη τῆς ἐπιτυχίας τῶν σκοπῶν τῆς ἀντεθνικῆς αὐτῆς συνωμοσίας δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς συνωμώτας, ἀλλ' εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουν, δὲν τοὺς ἀντιμετώπισαν.

Πρὸς στιγμὴν ὃ τότε πρωθυπουργὸς ἤρchiσε νὰ ἀνησυχῇ ἐκ τῶν συντελουμένων ἐν τῷ στρατεύματι. Τηλεγραφεῖ τότε εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον εἰς Λονδὶνον παρακαλῶν Αὐτὸν νὰ παρέμβῃ διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ταχύτερον ἢ ἐν Αἰγύπτῳ ταξιαρχία μας εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν Ἱταλίᾳ. Ὁ ἀείμνηστος Βασιλεὺς χωρὶς χρονοτριβὴν παρενέβη παρὰ τῷ Ἀγγλῷ Πρωθυπουργῷ καὶ τῶντι οὗτος ὀλίγας ἑβδομάδας βραδύτερον τοῦ ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν;

CHURCHILL πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον Β'.

«Ἐπιθυμῶ πολὺ ὅπως τινες τῶν λαμπρῶν σας δυνάμεων προστεθῶσιν εἰς τοὺς Βρεττανοὺς καὶ Ἀμερικανοὺς συμμάχους των ἐν Ἱταλίᾳ καὶ μετὰσχῶσι ἐκεῖ εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις αἵτινες μᾶς ἀναμένουν προσηχῶς. Ὁ στρατηγὸς Ἀλεξάντερ, ὃν συνεβουλεύθην, ἀπεδέχθη θερμῶς τὴν πρότασίν μου ὅπως μία ταξιαρχία τοῦ στρατοῦ σας μεταφερθῇ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Εἰμαι ἐπομένως εὐτυχέστατος νὰ ἀπευθύνω τὴν πρόσκλησιν ταύτην εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς μετακινήσεως θὰ ἀποφασισθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐπιτελείων μας καὶ εἰσηγοῦμαι ὅπως εἰς λόγος Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ μετακινηθῇ εἰς Ἱταλίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἰανουαρίου καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου. Παρακαλῶ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοὶ γνωρίσητε ἐὰν ἡ ἀνωτέρω πρότασις σᾶς εἶναι εὐχάριστος».

Ἄλλ' ἦτο ἀτυχῶς πλέον ἀργά. Ὀλίγας ἑβδομάδας βραδύτερον ἐξέσπα ἡ ἀνταρσία, καὶ ὁ Στρατὸς καὶ ὁ Στόλος μας ἔτανον νὰ ὑτάρχουν ὡς ὑπολογίσιμος στρατιωτικὴ δύναμις. Καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐμελλε κατὰ τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τοῦ πολέμου νὰ καταστῇ ἀπλὸς θεατὴς τοῦ ἰδίου τῆς πεπρωμένου. Εἰς ἐν μνημειώδες τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Ἀγγλὸν Πρεσβευτὴν παρὰ τῇ κυβερνήσει τῆς ἐξορίας Leeper, ὁ Winston Churchill ἔδιδεν ὡς ἐξῆς τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως :

CHURCHILL πρὸς LEEPER 9η Ἀπριλίου 1944.

«Εἰργάσθην σκληρῶς διὰ νὰ ἐπιτύχω τὴν μετατόπισιν τῆς Ἑλληνικῆς ταξιαρχίας εἰς τὴν Ἱταλίαν. Ἐδῶ θὰ ἠδύναντο νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν εἴσοδον εἰς Ρώμην ἢ ὁποῖα ἀναμένεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους

Ἡ ταξιαρχία αὐτὴ ἢ 1η Ἑλληνικὴ ταξιαρχία ἐκπροσωποῦσα τὸν στρατὸν ὁ ὁποῖος ἀπέκρουσε τὸν Ἰταλὸν εἰσβολέα καὶ δὲν συνετρίβη παρὰ ἀπὸ τὴν δολίαν καὶ βάρβαρον παρέμβασιν τῶν Γερμανικῶν ὁρδῶν, εἶχε καὶ ἔχει ἀκόμη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑψώσῃ καὶ πάλιν ὑψηλὰ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀποτελεῖ ὁδυνηρὸν γεγονός τὸ ὅτι ἐξέλεξε αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν διὰ μίαν ἀναξιοπρεπῆ καὶ ρυπαρὰν ἐκδήλωσιν ἀπειθαρχίας, τὴν ὁποίαν πολλοὶ θὰ ἀποδώσουν εἰς ἓνα ἀνάξιον φόβον τοῦ νὰ σταλῇ εἰς τὸ μέτωπον.

Διὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικόν, βρούθον ἀπὸ τολμηροὺς ναυτικούς καὶ παῖζον ἓνα ἀξιεπαινον ρόλον διὰ νὰ κρατῇ ὑψηλὰ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος του, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ αἰφνιδίως νὰ ἀναμειγνύηται εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ Σύνταγμα τοῦ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν.

... Ἐσχεδιάζον διαρκῶς νὰ θέσω καὶ πάλιν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν πρώτῃν γραμμὴν εἰς τὰ συνέδρια τῶν νικητῶν. Ἀπόδειξις τούτου ἔστω ὅτι τὴν περιέλαβον ὡς μέλος τοῦ Ἰταλικοῦ συμβουλευτικοῦ συμβουλίου καὶ ὅτι προσεπάθησα νὰ στείλω μίαν ταξιαρχίαν διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς ἐπικειμένους νίκας ἐν Ἰταλίᾳ. Ἕλληνες καθήμενοι ἐν ἀσφαλείᾳ ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τὴν ἰδικήν μας προστασίαν, ὀπλισμένοι μὲ ὅπλα καὶ σκάφη ἰδικά μας, θὰ καταλάβωσι ἐπονείδιστον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἐὰν ἀφίσωσι τὰς ἐσωτερικὰς τῶν ἀντιδικίας, νὰ ἀμαυρώσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱστορικῶν καθηκόντων τῶν πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας τῆς ὁποίας εἶναι οἱ κληρονόμοι. Κινδυνεύουν εὐκολώτατα διὰ τῆς ἐγωϊστικῆς καὶ ἐμπαθοῦς διαγωγῆς τῶν, νὰ περιαγάγῃσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν θέσιν μιᾶς χώρας χωρὶς ὑπόληψιν οὔτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν οὔτε εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὰ ὀνόματά των θὰ κυληθῶσι ἐφ' ὅσον χρόνον θὰ γράφεται ἡ Ἱστορία».

Τὸ ἀμείλικτον αὐτὸ μαστίγωμα τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ πολιτικοῦ πληγώνει βαθύτατα τὴν ἐθνικὴν μας ὑπερηφάνειαν καὶ θὰ ἀφίση ἐπὶ μακρὸν τὰ ἔχνη του ἐπὶ τῆς ψυχῆς ὅλων μας. Διότι οὐδεὶς ἐξ ὧν θέλουν νὰ κρίνουν ἀντικειμενικῶς τὰ πράγματα δύναται σήμερον νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ κατηγορητηρίου. Τοῦναντίον τὸ κατηγορητήριον αὐτὸ θὰ εἶναι συγχρόνως καὶ τὸ ἀτελείωτον κατηγορῶ ὅχι μόνον ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐθυσιάσθησαν εἰς μάτην διὰ νὰ δώσουν ζωὴν εἰς τὸ μεγάλο μας ἐθνικὸν ὄνειροπόλημα, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ζοῦν ἐπικινδύνως ὑπὸ τὴν ἐπισηφαλῇ προστασίαν τῶν συνόρων μας, διότι ἀκριβῶς εἰς τὴν μεγαλυτέραν στιγμὴν τῆς συγχρόνου ἱστορίας μας ἡ πολιτικὴ μας ἡγεσία δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξαρθῇ ὑπεράνω τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐρίδων τῆς. Καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἤθελον συγχρόνως πρὸς τοὺς λόγους, τὰς ἐξάρσεις καὶ τοὺς πανηγυρισμοὺς τῆς Ἑθνικῆς μας Ἑορτῆς νὰ ἀναμειγνύσκηται ἐκάστην 25ην Μαρτίου καὶ τὸ τηλεγράφημα αὐτό, διὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς ὅλους μας τοὺς κινδύνους καὶ τὴν κατάπτωσιν εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθεται τὸ Ἕθνος ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν καὶ τὸν φατριασμὸν εἰς τοὺς ὁποίους τόσο συχνὰ ὑποπίπτει. Διότι βαθεῖα καὶ μακρυνή εἶναι ἡ πληγὴ αὕτη, ἡ ὁποία πρὶν ἢ μᾶς φέρει εἰς τὰ γεγονότα τοῦ 1944, μᾶς εἶχεν ἤδη ὁδηγήσῃ εἰς τὸν ἐθνικὸν διχασμὸν τοῦ 1915 καί, πολὺ πρὶν, εἶχε φέρῃ τὸν μέγαν ἀγῶνα τοῦ 21 ἔπειτα ἀπὸ τόσας νίκας καὶ ἡρωϊσμοὺς εἰς τὸ χεῖλος τῆς καταβαρυνθώσεώς του.

* *

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταματήσωμεν ἀπλῶς εἰς τὴν γενικὴν αὐτὴν διαπίστωσιν τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα ἐπροκάλεσε παρ' ἡμῖν ὁ φατριασμός καὶ νὰ ὀλοφυρῶμεθα ἐπάνω εἰς τὰ ἐρεῖπια. Οὔτε παραδέχομαι ὅτι ἡ ἑξάλλος αὐτὴ φατριαστικὴ κατάστασις ἢ ὁποία τόσο συχνὰ θολώνει ὅλων τὸν νοῦν καὶ σείει ἐκ θεμελίων τὸν τόπον μας, ἀποτελεῖ εἶδος πεπρωμένου ἢ κατάρως ἢ ὁποία παρακολουθεῖ τὸ Ἕθνος μας εἰς ὅλα τοῦ τὰ βήματα καὶ ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν εἶναι τίποτε δυνατόν νὰ γίνῃ. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ σταματήσωμεν εἰς τὴν μελαγχολικὴν καὶ στεῖραν αὐτὴν διαπίστωσιν. Τοῦναντίον ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ θέμα νὰ ἀναλύσωμεν τὰς αἰτίας καὶ τὰ συστατικά τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Μόνον οὕτω ἢ πείρα τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἔχει ἀξίαν καὶ θὰ γίνῃ γόνιμος.

* *

Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀπλοῦν. Πταῖουν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ συστήματα. Οἱ ἄνθρωποι διαμορφώνουν τὰ συστήματα ἀλλὰ καὶ τὰ συστήματα διαμορφώνουν τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀδιάσπαστον ἀλληλουχίαν καταστάσεων, πρέπει νὰ ἐγκύψωμεν μετὰ προσοχῆς, διὰ νὰ διακρίνωμεν τὰς πραγματικὰς αἰτίας τῆς σημερινῆς ἀνωμαλίας.

Ἀς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ συστήματα.

Δὲν εἶναι ἀτυχῶς δυνατόν νὰ ἀμφισβητήσωμεν ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν λειτουργεῖ παρ' ἡμῖν τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα, ἔχει ὡς ἀναγκαστικὸν ἀποτέλεσμα ὅτι ἀντὶ νὰ περιστέλλωνται αἱ ἀκρότητες καὶ αἱ ἑξάλλοι καταστάσεις, ὑποβάλλονται ἀθελήτως καὶ πολλαπλασιάζονται. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἔχει μίαν μορφωτικὴν δύναμιν, ὅπως δύναται νὰ ἔχῃ - ὑπὸ ὁρισμένας συνθήκας - καὶ μίαν δύναμιν διεγέρσεως τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀκροτήτων. Δι' αὐτὸ χρειάζεται βαθεῖα μελέτη τοῦ πολυπλόκου καὶ λεπτοφυοῦς μηχανισμοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται. Διότι κοινοβουλευτικὸν σύστημα δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἐκπροσώπησις τοῦ κυρίαρχου λαοῦ εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀντιπροσώπων του καὶ ἡ ὑπόδειξις τῶν ἀρμοδίων νὰ τὸν κυβερνήσουν. Εἶναι ἓν σύνθετον πολίτευμα ὅπου ἡ καθ' ἑαυτὸ πολιτικὴ ἐξουσία ἰσορροπεῖται ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν, ὅπου ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ νομοθετικὴ ἰσορροποῦνται ἀπὸ τὴν δικαστικὴν, ὅπου ἡ κεντρικὴ διοίκησις ἰσορροπεῖται ἀπὸ τὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ ὅπου ὅλαι ὁμοῦ αἱ λειτουργεῖαι τοῦ κράτους, συντίθενται ἁρμονικῶς εἰς ἓν ἐνιαῖον σύνολον, ρυθμιστὴς τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ νόμος. Αὐτὸ εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν τὸ σύστημα αὐτὸ διεμορφώθη εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ τὴν Μ. Βρεταννίαν. Τὸ Στέμμα περιορίζεται εἰς τὰς προνομίας του ἀπὸ τὰς Βουλὰς, ἡ Λαϊκὴ ἀντιπροσωπεῖα περιορίζεται ἀπὸ τὰς προνομίας τοῦ Στέμματος καὶ τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τοὺς ἀγράφους νόμους τοὺς θεμελιούντας τὴν διοίκησιν : τὸ «Civil Service». Ἡ κεντρικὴ ἐξουσία περιορίζεται ἀπὸ τὰς τοπικὰς καὶ ἀντιστρόφως· καὶ ὅλαι ὁμοῦ περιορίζονται ἀπὸ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ δικαίου. Ὅταν μία ἐξ αὐτῶν ὑπερβῇ τὰ ἐσκαμμένα καὶ κυριαρχήσῃ οὐσιαστικῶς τῶν ἄλλων, τότε παύει κατ' οὐσίαν νὰ ὑπάρχῃ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα. «Τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ἐνὸς ἐλευθέρου συνταγματικοῦ πολιτεύματος—γράφει εἰς ἓν τελευταῖον ἔργον του ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ

συντάγματος, ὁ γηραιὸς Βρεταννὸς πολιτικὸς Λόρδος Amery—εἶναι ὁ σύνθετος χαρακτήρ τῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται, ὅχι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσκούντων τὴν κυριαρχίαν. Ἐὰν ὁλόκληρος ἡ ἐξουσία ἐν τῷ κράτει συγκεντρωθῇ εἰς ἓν μόνον σῶμα ἐὰν ἡ σκέψις, ὁ λόγος, καὶ ἡ δρᾶσις, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησιν ἑνὸς μόνου προσώπου ἢ μιᾶς μόνου ομάδος ἀνθρώπων, τὸ καθεστὼς αὐτὸ εἶναι αὐταρχικόν».

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὑπὸ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔδωκε τὰ γνωστὰ ὑπέροχα αὐτοῦ ἀποτελέσματα, καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς εἶναι τὰ ἀξιώματα τὰ ὁποῖα τὸ διαχωρίζουν ἀπὸ τὰ πολιτεύματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ ὁποῖα ἦσαν κατὰ βάσιν ὁλοκληρωτικὰ καὶ δι' αὐτὸ καὶ εὐρίσκουν σήμερον μίαν χαρακτηριστικὴν ἀλλ' ὅχι παράδοξον συνέχειαν εἰς τὰ νεωτέρου τύπου ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα.

Παρ' ἡμῖν ἀντιθέτως τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα κατέληξε νὰ συνίσταται εἰς τὴν πλήρη σχεδὸν παντοδυναμίαν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων. Λόγοι ἱστορικοὶ καὶ λόγοι συμφυεῖς πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ Ἑλληνος συνετέλεσαν εἰς τοῦτο. Αἱ προνομίαι τοῦ Στέμματος περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον· ἡ προνομία τῆς ἀρνησικυρίας περιῆλθεν εἰς ἀχρηστείαν· τὸ δικαίωμα τοῦ Στέμματος νὰ διορίζῃ τοὺς Ὑπουργούς του, κατελύθη διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς δεδηλωμένης καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας ἀκόμη ὅπου ἦτο συνταγματικῶς δυνατὴ ἡ προνομία τῆς διαλύσεως τείνει καὶ αὐτὴ νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν προηγουμένην συγκατάθεσιν τῶν κομμάτων. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς διοικήσεως, τὸ κυριώτερον αὐτὸ ἀντίβαρον εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῶν κομμάτων ἔχει περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἡ Ἑλλάς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄλλας κοινοβουλευτικὰς χώρας ὅπου αἱ λαϊκαὶ ἐλευθερίαι ἐπὶ τοῦ ὅτι τὴν ἐδραίωσιν ἰσχυρὰς καὶ ὁργανωμένης διοικήσεως, πρὸς τὴν αὐτῆς εἰς τὴν υἱοθέτησιν τῶν συνταγματικῶν τῆς ἐλευθεριῶν. Ὁ 17ος καὶ 18ος αἰὼν, οἱ Αἰῶνες τῆς ἐδραιώσεως ὁργανωμένης διοικήσεως δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τὸ μέγα αὐτὸ ἱστορικὸν κενὸν βαρύνει καταθλιπτικῶς ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων. Αἱ συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι ἐγκαθιδρύθησαν ὀλίγον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ πρὶν ἢ προηγουμένως ἐδραιωθῇ ἀνεξάρτητος καὶ ὁργανωμένη διοίκησις. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ κοινοβουλευτικοὶ θεσμοὶ ἐλειτούργησαν ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα, χωρὶς τὴν ἀνασχετικὴν ἐπίδρασιν μιᾶς ἀνεξαρτήτου καὶ ἰκανῆς διοικήσεως. Τοῦτο ἐπέφερε δύο κεφαλαιώδους σημασίας συνεπειάς: Ἡ παντοδυναμία τῶν κομμάτων ἀφ' ἑνός, κατέστη ἀπόλυτος καὶ τὸ κράτος δικαίον—ἡ συνισταμένη αὐτῆς ἰσορροπίας τῶν ἐξουσιῶν—δὲν ἀποτελεῖ παρὰ σχῆμα λόγου. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ διοργάνωσις μιᾶς πράγματι ἀνεξαρτήτου διοικήσεως μὲ κύρος καὶ παράδοσιν, ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ τῆς κομματικῆς παντοδυναμίας καὶ τοῦ «συστήματος τῆς λείας» (spoil-system), κατέστη ἐκτάκτως δυσχερής. Ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα ἡ τύχη τῶν ὑπαλλήλων ἦτο ἀναποσπάστως συνδεδεμένη πρὸς τὴν τύχην τῶν ἐκάστοτε κυβερνώντων κομμάτων. Ἡ μεγάλη προσπάθεια τοῦ 1911, ἀνεκὸς εὐθὺς μετ' ὀλίγον διὰ τῶν ἀναταραχῶν τοῦ ἐμφυλίου διχασμοῦ. Εἰς τὴν λαίλαπα τῶν ἐμπαθειῶν τὴν ὁποίαν ἡγεῖραν τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διεκόπη ἡ νέα παράδοσις τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς δι-

οικήσεως τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησεν ὁ Ἑλ. Βενιζέλος. Ἐχαλκεύθησαν νέα μέσα καὶ τεχνάσματα διὰ τὴν παραχάραξιν τῶν θεσπισθεισῶν ἐγγυήσεων. Καὶ ἡ μονιμότης καὶ τὰ συμβούλια ἀντὶ νὰ ἀποτελοῦν ἐγγυήσεις ἀνεξαρτησίας κατήντησαν συνήθως νὰ γίνουν ὄργανα ἐπηρεασμοῦ τῆς.

Τὸ ἐκλογικὸν σύστημα, τέλος, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων εἶναι πρόδηλος, ἀντὶ νὰ διαμορφώνεται κατὰ τρόπον ἐξασφαλίζοντα λελογισμένην τὴν ἐκδήλωσιν τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἔγινε καὶ αὐτὸ μέσον ἐπηρεασμοῦ τοῦ ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος. Ἀντὶ νὰ ἐναρμονίσῃ τὸν πολιτικὸν βίον εἰς μίαν γόνιμον συνεργασίαν συμπολιτεύσεως καὶ ἀντιπολιτεύσεως, ὁξύνει τὰς πολιτικὰς ἀντιθέσεις διότι τὰς δηλητηριάζει μὲ τὴν ὑπόνοιαν τῆς καταδολεῦσεως. Ἡ κομματικὴ παντοδυναμία ὁδηγεῖ μοιραίως εἰς παραστρατήματα καὶ ὑπερβασίας, καὶ αἱ ὑπερβασίαι ὁδηγοῦν μοιραίως εἰς τὴν αὐτοδικίαν. Καὶ πυρισταμέθαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ θλιβερόν κατάντημα τοῦ νὰ βλέπωμεν ἐκάστοτε τὸ ἐκλογικὸν σύστημα νὰ μεταβάλλεται διὰ νὰ προσαρμόζῃται καλύτερον εἰς τοὺς πολιτικοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν κατὰ καιροὺς κρατούντων.

Δὲν ἔμεινεν οὕτω τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ παρέχῃ ἀντίστασιν εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς κομματικῆς ἐμπαθείας.

Καὶ ἡ ἀρρυθμία αὐτὴ εἰς τοὺς θεσμοὺς ἔγινε ταχέως ἀρρυθμία εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς χαρακτῆρας. Ὁ αὐτοπεριορισμὸς καὶ ἡ αὐτοκυριαρχία, τὰ καίρια αὐτὰ γνωρίσματα τῆς εὐρύθμου κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως, ἐξέλιπον. Ἡ ἄμετρος βουλμία, τὸ ἀδίστακτον καὶ κυνικὸν τείνει νὰ γίνῃ κανὼν εἰς μίαν κοινωνίαν ὅπου ἡ δημογραφικὴ πίεσις καὶ παντοῖαι στερήσεις ἔχουν ἐντείνῃ ὑπερμέτρως τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἡ κοιτικὴ, ὁ παντοδύναμος αὐτὸς μετριάστης, ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἐμπαθείας. Αὐτὸ τοῦτο τὸ πάθος τὸ ὁποῖον ὅπως ἔγραψεν ὁ Mommsen διὰ τὸν Καίσαρα, μετέχει τῆς μεγαλοφυΐας, ἐνοθεύθη εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν του. Διότι τὸ πάθος εἶναι ἅγιον ὅταν ἐξυπηρετῇ ἰδέας καὶ ἀφοσιώνεται εἰς μεγάλα ἰδανικά· ἀλλ' εἶναι εὐτελὲς καὶ φθοροποιὸν ὅταν ἀφορᾷ πρόσωπα καὶ τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μικρῶν καὶ χυδαίων ἐπιδιώξεων.

Καὶ ἐφθάσαμεν οὕτω εἰς τὴν αὐτόχρομα θλιβερὰν κατάστασιν ὅπου πᾶσα λελογισμένη καὶ ψυχραῖμος σκέψις θεωρεῖται ἂν ὅχι ὑποπτος, τοῦλάχιστον αἰρετικὴ καὶ ὅπου οἱ ἄνθρωποι οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἀκολουθήσουν τῆς ἡμέρου λογικῆς τὰ κελεύσματα, εὐρίσκονται εἰς μίαν διαρκῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ περιβάλλον των. Οὕτω θεσμοὶ καὶ ἄνθρωποι διαγωνίζονται εἰς μίαν συγκλίνουσαν προσπάθειαν ἀλλόφρονος βίου ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκύπτῃ παρὰ συμφορά.

* * *

Ἀρκετὰ νομίζω ἐλέχθησαν, κυρία καὶ κύριοι, διὰ νὰ διαφωτίσουν τὰς ἐσωτέρας πτυχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προβλήματος καὶ νὰ δώσουν μίαν βαθύτεραν ἐξήγησιν εἰς τὸ δράμα τῶν δύο τελευταίων ἐθνικῶν μας προσπαθειῶν τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ δράμα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος.

Τὸ ὅτι προσεπάθησα νὰ φέρω τὴν σκέψιν σας ὅχι μόνον πρὸς τὰς ἀμέσους αἰτίας τῆς ἐθνικῆς χρεωκοπίας τῆς γεννεᾶς μας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἀπώτερα αὐ-

τῆς αἵτια καὶ τὰ βαθύτερα. συστατικά της, μοῦ δίδει τὸ δικαίωμα, ἐπανερχόμενος εἰς ὅσα ἐν ἀρχῇ εἶπον νὰ σᾶς ἀνταποδώσω τὴν ἀβρότητα τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπεδαψυλεύσατε διὰ τῆς τόσον πολυπληθοῦς παρουσίας σας. Διότι πράγματι δύναμαι τώρα ὁπότε σᾶς ἀπεκάλυψα ὁλόκληρον τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀλληλουχίαν τῶν σκέψεών μου, νὰ σᾶς ἐκμυστηρευθῶ ὅτι τοιαύτης ἐκτάσεως καὶ βαρύτητος —κατὰ τὴν ἐκτίμησίν μου τοῦλάχιστον— θέμα, δὲν θὰ ἤθελον νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς ἄλλο ἀκροατήριον. Ὅχι βεβαίως διότι εἰς ἄλλα κέντρα τῆς χώρας, δὲν συναντῶμεν πνευματικὰς δυνάμεις ἀξίας τῆς μεγαλυτέρας ἐκτιμήσεως. Ἀλλὰ διότι θέματα τὰ ὁποῖα ἀφορῶσι τὴν ὑπαρξίν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν ἀδυσώπητον ἀγῶνα της διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν της συνόρων, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκινοῦν περισσότερο καὶ νὰ καθίστανται περισσότερον συνειδητά, παρὰ εἰς τὰς ἀκραίαις ταύτας περιφερείας τῆς χώρας, ὅπου ὁ ἀγὼν καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως εἶναι θέμα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Βαίνω μάλιστα περαιτέρω διὰ νὰ εἶπω ὅτι κατόπιν μακρᾶς πείρας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, ἐσχημάτησα τὴν βαθεῖαν πεποίθησίν ὅτι εἰς τὴν χώραν μας ὁ ἄνεμος τοῦ πατριωτισμοῦ πνέει ἀπὸ τὰ σύνορα πρὸς τὸ κέντρον. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο τίποτε τὸ περίεργον. Ἡ ἱστορία ἔχει ἀποδείξῃ —καὶ τὸ ἀνέλυσε μὲ ὅλην τὴν αὐθεντίαν του ὁ μέγας Γάλλος ἱστορικὸς Grousset ἐξετάζων τὴν ἱστορίαν τοῦ Βρανδεμβούργου— ὅτι αἱ ἀκραίαι ἐπαρχίαι μιᾶς χώρας κέκληνται πάντοτε νὰ παίξουν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν της. Ζῶσαι ὑπὸ διαρκῆ ἀπειλὴν ἄγονται ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ πλέον τούτου ἡ συνεχὴς ὑπερέντασις τοῦ κινδύνου, ἡ ἀμείλικτος ἀμφισβήτησις τῶν βωμῶν καὶ ἐστιῶν, ἀναπτύσσει ὅλα τὰ ἀγωνιστικὰ συστατικά τῆς ἐθνότητος, ἐμβαθύνει καὶ καθιστᾷ πλέον συνειδητὸν καὶ πολῦτιμον τὸν θησαυρὸν τῆς ἀνεξαρτησίας. Δὲν εἶναι τυχαῖον γεγονός τὸ ὅτι προκεχωρημένοι ἐθνικαὶ προφυλακαὶ ὅπως οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τοὺς Φοίνικας, τὸ Βρανδεμβούργον διὰ τὴν Γερμανίαν, ἡ Τρανσυλβανία διὰ τὴν Οὐγγαρίαν, ἡ Μακεδονία διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔπαιζαν ἰθύνοντα ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν αὐτῶν ἐν ᾧ, ἄλλα τμήματα τῶν ἰδίων ἐθνῶν κεκαλυμμένα γεωγραφικῶς, βυθίζονται εἰς τὴν εὐμάρειαν καὶ διὰ τῆς εὐμαρείας ἄγονται εἰς μίαν σχετικὴν ἀτονίαν τῆς ἐθνικῆς ἀγωνιστικότητος. 25 ἔτη μετὰ τὴν μάχην τῆς Πύδνας, ὅταν ἡ παλαιὰ Ρώμη καθυποτάξασα τοὺς ἰσχυροτέρους γείτονάς της καὶ ἐξασφάλισασα ὅλας τὰς γύρω της πηγὰς πλούτου, ἤρχισεν ἤδη νὰ βυθίζεται εἰς τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν χλυδὴν, ὁ Κάτων εἶχε προφέρει τὴν ἀκόλουθον προφητικὴν προειδοποίησιν :

—Τὶ θὰ γίνῃ μὲ τὴν Ρώμην ὅταν θὰ παύσῃ νὰ εὐρίσκεται ἐν κινδύνῳ !!

Οἱ κίνδυνοι δι' ἡμᾶς δὲν ἔπαυσαν ὑπάρχοντες. Τὸ ἔθνος δὲν ἐξήντηλσε τὴν ἡρωϊκὴν μαρτυρικὴν του προσπάθειαν. Ἄλλοι κίνδυνοι πυκνότεροι καὶ ὑπουλότεροι διαγράφονται γύρω μας. Ἡ συνειδησις τῆς σημασίας των ἡ σοβαρὰ ἀντιμετώπισίς των, ἀποτελοῦν τὴν προέχουσαν πολιτικὴν ἀποστολήν, τὸ πνευματικὸν προνόμιον τῶν ἀκράιων μας περιφερειῶν. Διὰ τοῦτο ἐὰν ὅσα εἶπον, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ θέσουν πρὸ Ὑμῶν τὰ ἐρωτηματικά καὶ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα θὰ ὀδηγήσουν τὴν σκέψιν σας ἐπὶ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν προβλημάτων τῆς σήμερον, ἡ ὁμιλία μου θὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολήν της.

Το **ΙΟΡΥΚΤΕΛΑΙΟΝ**

τοῦ

ΔΙΤΗΛΑΣΙΑΖΕΙ

ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΗΡΟΣ ΣΑΣ

ΠΡΟΪΟΝ ΤΗΣ:

ESSAR

Σ. ΠΕΣΤΗΣ & ΣΙΑ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΩΝ "ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΦΥΛΛΩΝ,"

ἐκ σελίδων 340

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΟΜΕΝΟΣ

(δερματόδετος πανόδετος ἢ χαρτόδετος)
μετὰ τοῦ ἐκτυπωμένου

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ

ἀποστέλλεται εἰς τοὺς παραδίδοντας εἰς τὰ Γραφεῖα
τὰ τεύχη σὺν τῇ καταβολῇ τῶν βιβλιοδετικῶν
καὶ ἐξόδων ἀποστολῆς τοῦ τόμου ἐκ δραχ. 10

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΕΠΙΣΗΣ

Οἱ λαμβάνοντες τὰ τεύχη ὅπως, μέχρι τέ-
λους ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ μᾶς πληροφω-
ρῶσι τυχὸν ἐλλείψεις τευχῶν διὰ νὰ τοὺς
τὰ ἀποστείλλωμεν, διότι βραδύτερον θὰ
εἶναι ἡ ἀποστολὴ ἀδύνατος.

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΟΜΕΝ

ἐπίσης τὴν ἀποστολὴν τῆς συνεισφορᾶς ἐκδόσεως
εἰς τοὺς λαμβάνοντας τὰ τεύχη τοῦ πρώτου τόμου ἐκ δραχ. 50

Τὸ Εὐρετήριον τοῦ 1ου ΤΟΜΟΥ ἐκτυπωθὲν ἀποστέλλεται
μετὰ τοῦ παρόντος τεύχους

Η ΕΚΔΟΣΙΣ · ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΙΣ

